

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22-SAN SEBASTIAN-Tel. 426666 -PREZIOA: 7 PEZETA

Bilbaotik Behobiarainoko Autopista

Botatzera doazen baserriak

Izugarria da Euskal Erriko ibilbi-deen arazoa. Ez da trenbiderik ge-hitu aspaldian, urritu baizik. Tre-neko joan-etorriak eta eraman-eka-riak, berriz, asko gutxitu dira.

Autobideak ere ez dira asko ugald-azken urte aurretan. Batez ere Erri aundietatik igarotzen diranak lehengoak ditugu. Autoak, kamioiak eta motoak, berriz, erruz ugaltu dira. Lau millatara iritxiko dirala egunero Donostia-Astigarraga-Erna-ni bitartekoan dabilzanak, pen-tsatzeko utsak, ikara ematen du. Bost millatik gora ibiliko omen dira 1977 an egunero Gizpuzkoako bi bide nagusietan.

Autobideak berak, berriz, estuak ditugu. Asko koskaz eta zuloz be-teak. Astopistak diruditelan esan du norbaitek. Asko dira arriskuko bidekurutzeko eta okergune bihurriak ere.

Ikustekoak dira bideetako bete-kadak. Ikustekoak zenbait erritako sarreran egiten diran egonaldi as-pergarri luzeak. Ikustekoak bide-etako ezbehar, min-artze eta erio-tzak.

Bideetako ibillia arintzera eta zuzentzera dator Autopista berri au. 105 kilometrotako bidea dugu Bilbao eta Behobia tarteko au. 20 milloi tonelada lur eta aitz arrotu beharko dira. 90 zubi izango ditu. Lurpean ere iru kilometro egin beharko ditu. Ortarako 30 milla tonelada burni eta 200 milla tone-lada porlan beharko dira. 100 mil-loi pezeta kostako omen da kilo-metroko.

Baiña alderdi aukeratuak utzi-rik, inork gutxi aipatzen duen alderdia aipatuko dugu: baserri-tarren alderdia, alegia

Ezin ba Bilbaotik Behobiaraino dauden baserri guztiak igaro, eta orra, Usurbilgoak bakarrik auka-ratu ditugu. Sei baserri dihoaz an-kaz gora ain tarte txikian. Arti-kula Aundi eta Txiki, Benta, Aitze-ta, Isturizabal eta Arburu.

Bentakoan ez beste guztietan jendea bizi da. Isturizabalgoak eta Arburukoak bakarrik dute ba-serrian gelditzeko asmoa lehengo-aren ondoren berria eginda.

Baserritar aukeratu mintzatzu ja-betu gera zenbat buruhauste eta arazo sor litzakeen autopista ba-tek.

Gehienbat etxe-bizitza ordaintzen zaie. Milloitik gora onenean. Lu-rak eta lur-gaineko belar eta lan-dareak askoz ere gutxiago. Ikusi dugunez ez du auzitara jotzerik ia gehienetan merezi. Irabazita ere, denbora asko luzatuko luke auziak eta dirua eskuratzeak.

Era eta egokiera desberdinean arripatzen du baserritar bakoitza autopistak.

Denetakoak arkitu ditugu. Lurrik gehienak eta onenak kenduta, etxe-bitzitza soilarekin bakarrik, ba-tzuk. Etxe-bizitzarik gabe, baiña lur gehienekin beste batzuk. Ba-tzuk lehendik kalera begira, beste batzuk, berriz, kalera jeisteko adin txarrean. Ez daude kalera jeiste-ko berdin lehendik lantegiren ba-tean lanean ari dan baserritarra eta irogei urte arte baserrian jar-dun dena. Non sartu urte oiekin lanean?

Bihotz-puska galtzea, biziaren erdia edo gehiago galtzea da. Bizi-aren erdia eta gehiago galdu be-har du kalera jeisterakoan urtetan baserrian bizi izan dan zaharrak. Baserrian ditu bizitzako oroitzapen guztiak, onak eta txarrak. Bese-rrian du bihotza. Bihotza zaio uratzen eta erdibitzen ortik uxa-tutakoan.

Baiña badirudi autopistaren on-doko lurrek balioz goitik egin be-harko luketela. Baiña bai zera! Autopistaren jabeek berek artzen dituzte gasolintegirako eta osta-tuetarako behar dituzten lurak. Eta jakiña inguruko beste lur guz-tiak autopistarako sarrerarik gabe gelditzen dira.

Egia esan, kalera begira zeuden, etorkizunik gabeko baserritarrek ez zuten noski orrenbeste diru bes-tela jasoko. Orregatik lurren, etxearen eta gauzen balioaz gai-ñera bakoitzaren egoerari ere be-giratzekoa litzakeela uste dut one-lako lan batean.

Autopistak, luzarora, bere burua mantenduko du. Ez dugu uste gi-za-alderdia konpontzeko bota be-har duten milloi batzuek asko ga-restitutuko dutenik ere.

Dena dela beharrezkoa zaigu au-topista au. 1974 erako amaitua izango omen da. Erruz arinduko du bideetako emana. Asko erraz-tuko du ibillia. Aitarenean batean egin dezakegu Bilbaotik Baionarainoko bidea.

Ikastetxeak eta lantokiak ere ur-bilduagoak geratuko zaizkigu. On aundia egingo dio Euskal Erriari. Gaindegi ederrik asko ikusteko da je-dea itsas ertzeko mendi egal eta sakonetan.

Betorkigu lehen bait lehen.

ERRIALDE

Benta-zikiñ

Artikula-Txiki

Artikula-Aundi

Isturín-Zabal

Arburu

Aitzetako artzai gaztea

NON ZER

- EUROPA ZORIONTSUA
Garazi 3 garrenean
- UNIBERSIDADEA-BASERRIA
Garate 3 garrenean
- «HAZKUNDEAREN MUGAK»
Ansola 5 garrenean
- AUTOJESTIOA YUGOSLAVIAN?
Elustondo 5 garrenean
- JUSTIZIARIK GABEKO PAKEA
Arostegi 10 garrenean
- HERRERAKO JAIK 11-12-13 garrenetan
- DURANGOKO JAIK 14-15 garrenetan

BERTSO BERRIAK NERE BORDATXOTIK

Anoetako Bertsoren Batzuk

XALBADOR

Zergatik maite duzu zahartzen ari
dan emaztea?

Andrea ez dut nik artu
geroko menturan,
neguaz pentsa gabe
maitatu dut udan.
Bainan oraintzen jartzen
ari naiz ni dudan
gero ta maiteago
zergaitik zaitudan.
Zure egina nauzu
muina ta ezurra
ola pasako zela
banuen beldurra
Oraino ere zurekin
ni beti gustura
zutan ikusi nuena
ez baitzen gezurra.
Iguzki egina da
zu zaren itzala
luzaro elgarrekin
gaitezke oxala
lkusten dut beti ta
obe zoazala
armairu xokoa dan
ardoa bezala.

MATTIN

Batzuk diote lanak gizona egin egi-
ten duela, besteak berriz, zapaldu
egiten duela. Zure iritzia zer da?
Orretzek eman didan gai ori
nik bearko det segitu
lana gauz ona dela guretzat
neri etzait iruditu
goizean lanean asitzen denak

azkar nai luke gelditu
nik ere lana gelegi egin dut
artako ez naiz aunditu.
Lana gauz ona da askorentzat
ortaz ez daukat dudarik
gero ere zerbait gelditzen baita
lana egiten delarik
baita lanean ere askotxo
ez baitute neuririk
lanean gelegi ari ta ezta
pentsatzeko denborarik.
Nik aspalditik ezagutzen dut
lanean ari direnak
baiñan'e pobre gelditzen dira
aski gutxi geienak
bainan lanean ere berdin
ez dira aritzen denak
langile txarrak ikusten ditut
nik gizonik aundienak.

LOPATEGI

Euskaldunok zertan gera bat? Eta
zertan bear genduke izan bat?
Emen gabiltza zaar eta gazte
toki batetik bestera
nola edo ala geure Erriari
bizi bizirik eustera
diru egarriz bate gera eta
gure Erria triste da
batasunaren oiñarri artu
bear genduke euskera
Ori urruti ikusi arren
jarri zerate festatzen
baiñan biotza oraindik ere
nik arkitzen det kezkatzen
Euskal Erriak zer bear luke
bat egin denok askatzen
Gerikan dagon arbola batek
besterik ez du eskatzen

Andereñoentzat IV gn. kursilloa Loyolan (Abuztuan, 1-12, larunbatera)

- 1.º Aurreneko iru urteetan bezela, aurtan ere izango da uda-ko Ikastaroa, IVgarrena, dakizutenez.
 - 2.º Igaz bezela, Ikastaroa Loyolan izango da, Akademi-leku eta ostatuak bertan direla. Abuztuaren lehenengo asteartean, illak 1, arratsaldean, oitura danez, kursilloa irikiko da. Amaitu, berriz, urrengo astean, larunbatean, illak 12, bazkal aurretik.
 - 3.º Euskaldun irakasleek aste bat, katalandarrek beste bat emango dute.
 - 4.º Matrikula, beti bezela, Edili-n egingo da. Zuzenbidea ona emen: C/ Guetaria 21. Telefonoa: 413282. Goiz osoan, idazkaritza martxan dago, idazkaria izanik Oñatibia andereñoa.
 - 5.º Ikastaroa egin nai dutenak, eman aditzera, al dezuten las-terrena, aipatutako idazkaritzan.
 - 6.º Leengo urteetan izan ziran andereñoek (beren zuzenbideak baditugu) bidalko zaie idatziz xeetasun guztiak, bere garaian.
- Beste iñork jakin nai baditu berriak, zuzendu bedi esandako zuzenbidera. Milla esker!

BATZORDEAK

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Edoardo Chopeitia

OTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera
Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

BABARRUNA TA BOKARTA

Eztira makalak mundu kaxkar
ontako aldakuntzak.

Gure denbera pixka ontan ede-
rrak ari gera bapeak ikusten.

Ezer ezagutu badegu Euskale-
rrian, babarruna ezagutu degu ku-
pira gabe.

Guztion janaria izan da emen,
crainixe urte latzuk arte, baba-
rruna.

Pamiliarik beartsuenetan ere ba-
-zuen sarrera. Babarrun eskasirik
etzan iñun, diruz gainezka ibili
ezarren.

Orain, oso denbora gutxian, ze-
ruetaraino igo zaigu.

Aurreko astean "La Voz de Es-
paña" egunkarian, Ordizi'ko be-
rriemake Soroa jaunak onela idaz-
ten zuen:

"Zerbait ba-degu oso altutik esan
bearra.

Babarrunak daraman gorako
arrigarria. Ontan jarraitu bear ba-
du, guk, langilleok, jaterik eztegu
izango. Utzi egin bear.

Azken azokako sal-neurria (pre-
zioa): berrogei ta berrogeitabi duro
lakariko.

Ontatik atera kontu bizimodua
nola dagoen".

Eztu arrazoiaren paltarik Ordi-
zi'ko berriemakeak.

Etxekoandreak bapo kontura-
tuak daude.

—oOo—

Bizi nai genduke ta
ba-da naiko lana,
ba-dago bai txanponak
zeinek eramana.
Eroten ari zaigu
nunbait mundu dana,
garestien jarri da
len merkien zana.

—oOo—

Olakorik egundo
ez gendun ikusi,
denborarik onenak
joan ziran igesi.
Jornal txiki batetik
nola arrane bizi?
babarrunantzat aña
ezin irabazi.

—oOo—

Bizi osoa kosta ertzean darama-
gunok beste zerbaitez ere gogora-
tzen gera.

Gure gazte denboran, Zarautz'en
bereziki, "Okontxo" zanari zenbat
bando ez genion entzun, sororako
arraia kaian (portuan) zegoela
erriari aditzera emanaz.

Uskeri batean erosten zuten ba-
serritarrek errian iñola saltzerik
etzegoen bokarta edo antxua. Pez-
ta bakar batzuren truke tiña aun-
diak antxuarekin gainezka.

Eta antxua oso ona izaki lurra
ongarritzeko arta-saillak indartze-
ko.

Auek guziak onela dirala, aurt-
ten, enetxuok, kilo antxua amabi
duro pagatzera iñun iritxi gera.

Gure aurrekoak piztuko balira
ez luteke sinistuko.

—oOo—

Antxuarik ezta
emen inguruan,
ikusi jaun-andreak
zer balio duan.
Len sororako ere
izaten genduan,
orain kilo bakoitza
amabi duruan.

—oOo—

Saiatu bearko da
gogoz gau ta egun,
gauza merkerik ezer
ezpaitago iñun.
Laister gera ez antxo
eta ez babarrun,
etzakit zer arraio
jan bearko degun.

—oOo—

Sail txikian jenero asko artu nai
izaten degu.

Batera ereiten dira toki geiene-
tan artoa ta babarruna. Bakarka
naiago dutenak dira, ordea.

Babarrunak, batez ere, eztu kon-

trarioik nai aldamenean. Erruz
ematen du bakarka jarrita, zarban
betik gora igotzen dalarik. Ez igo
bakarrik; bai bapo zabaldur ere.

Lakariak berrogei eta berrogeita-
bi duro egingo duela jakinik, soro
esca babarrundegi biurtuta ez ote
luteke kontu ohea baseritarrek?

Ezta parre egiteko kontua, ondo
pentsatu ta ausnartzeke baizik.

Jendea ugaltzen ari da itxura
gabe, ta lurak urritzen. Komeriak
datoz emen biar edo etzi.

SU ZAKAR BAT

Zeuta'n bizi dan gure adiskide
zintzo Pedro Azkoitia jaunak oker
aundiak izan ditusu zakar baten bi-
dez.

Urruztil'go semea da Azkoitia
jauna, ta euskaltzale purrukatua,
iñun euskaltzalerik bada.

Euskalerrian zer gertatzen dan
emengo euskaldun askok baiño
obeto jakiten du Zeuta'n bizi iza-
narren.

Emengo eguneroko, asteroko, al-
dizkari ta liburu guztiak artzen
baititu.

Euskerazko lanik ezta ark ira-
kurtzen eztenik. Esan bearrik ez
"Zeruko Argia'k" toki berezia due-
la Azkoitia jaunaren etxean.

Zeuta'ko komertziantzerik aundie-
netako bat da gure urrutildarra.
Lanaren bidez, ji ta jo beti, goi-
maillara iritxi dan gizona.

Almazan aundiak zeuzkan Zeuta'
ko kaian (portuan), eta maiatza'
ren laugarren egunean, suketa ika-
ragarria sortu, ta danak erre.

Eskertsu dago Azkoitia jauna;
eskertsu aren semeak eta familia.

Zeuta'ko jendea portatu zan bai-
ño obeto ez omen dago portatze-
rik. Militar jendea bezela zibil jen-
dea.

Antxe danak sua itzali naiean
beren biziak arrixkatuaz.

Beste asko, almazan eta barrun-
be aundiak eskeintzen, izandako
galerak ezaguturik.

Danak laguntzeko prest estuas-
nean.

Azkoitia jaunak eta aren pami-
liak bizirik diran artean ezin aztu
aien jokabide ta portamena.

Goi-aparretan ondo gabiltzanean
eztegu ezerean bearrik. Onelako ez-
bearretan ikusten da benetako la-
gunak nun dauzkagun.

Jaso biotza, lagun Pedro!

Pozaldi ta atsekabeak, danak gu-
retzat daudenak dira. Okerrak
oker, galerak galera, gaur ezpada
biar, danak osatuko dira.

Norbaitzuk bizia galdu talute,
ura izango zan beltza.

Ori baita erremeritzerik eztagoen
okerra.

Baxarri

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander,
Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

Festa duk egun

Gizonari buruz ari ditugun azterketa berrietan ezin-aaztuzkoak zaizkigu bere gizarte-dimentsioak. Eta aietan bat, festaren ospakuntza dugu, buruz sakondu ta bizitzan indarberritu bear duguna.

"Festa duk egun" aitortzen dugunean, "orrelako jaia ospatzen dugu", diogunean, leenik adierazi nai gendukena au da: giza-talde bati garrantzi aundikoa zaion gertakizuna ospatzen dugula. Orregatik, iñungo gizarte guzietan jaiotzak, ezkontzak, illetak, jai-giroz inguratzen ditugu, sentipen desberdinetan ba-da ere.

Esan nai dugu, gainera, "festa" itza orrekin, gertakizunaren ospakuntza orretan, gizatalde bat osotzen duten guziak dirala erdikide ta parte-artzaille; elkarte bat dagoela gertakizunari buruz sustraiz lotua.

Eta irugarren, aditzera eman nai da, baita, jai orretan arkituko ditugula gizonari poza ta atsegiña sortzen dizkioten gauza guziak: jan-edanak, musika, dantza, lanik ez egitea ta abar.

"Festa duk egun": funtsean lotzen gaitun gertakizun aberatsa. Bat edo beste gogora ditzagun: Erriko festak, lur batean eta kultura giro batean eta arraza batean errotua egoteak nerretzat duan gertakizun garrantziduna. Gizon ospetsuen festak: ongille ta arrigarri zaizkigun jaiak, taldearen oore ta eredu, aien errikide izateak nerretzat duan batasun aberatsa. Egutegiaren festak: urte giroak, eguzkiaren sasoi ezberdiñak, illargiaren bete, bizitza errotuaren eraberritze osasungarria. Erlijiozko misterioak: sinistedunentzat, edo ta ez dutenentzat, bakoitzak bere mailan, gertakizun auker duten gizabizitzazko esan nai oiñarizkoa.

"Aitor gurekin": jai-egiteak giza-taldea eskatzen du. Zabala-goa edo estuagoa, gertakizunaren arabera; baiñan giza-multsoa bear du. Taldean bizituriko susmoak indar berria du, argi berri ta bero berria, taldetik at lortu-eziña. Taldeak dakarkigu, giza-destinu sakonean bat egiten gaitun batasunaren poz eta atse-den bizia.

"Gaitezen liberti": gertakariak gorputz-animetan senti. Betidanik une aietarako gizonak asmatuturiko izkuntza erabilaz: mai inguruan, kantuz eta soñuz, dantza jauzietan, jolas-mota guzietan, argiak ta loreak apainkizun, jantzi apaiñak. Barrunbeto gainezkaren agerpen jaiaratsuk.

Festa dela bide, gainditzun dugu gure bakarkako izaera, gure izate mugatuaren ertza, ta gu baiño aruntzago dauden lurralde-tara gure susmo-biziak an-aratzun ditugu. Edo ta oldozten dugu emenaren sustrai luzea. Eta beti festa dugu egokiera ederrene-tako bat edonor eta edonun borondate onekoak azaldu gaitezen gizonen artean.

GIZONAK

ESKUAK

Langilleak esku latzak ditu, babaz bateak, azal lodikoak; erabiltzen dituen tresnekin gogortutakoak.

Ofizinalak esku leunak, bigunak.

Bi esku: eskuia eta ezkerre. Alkar agurtzeko esku bat ematen dugu: eskuia beti. Eta eskuia jaten dugu; errazago zaigu-eta. Baiña ezkerre, berez ezkerrez jarduteko joera dutenak, diran bezela agertzeko ez dute askatasunik: eskuia erabiltzen ikasi behar dute nahi eta nahi ez. Ezkerreko eskuak gaitzetsia bezela deukagu, maletak eta zamak eramateko bakarrik ia ia. Zer dala eta hori? Zer egin du ezkerreko eskuak horrela gutxiets dezagun? Ezer ez. Geure gorputzean honelako bereizkeriak ontzat baditugu, nola ez ditugu eukiko gizartean?

Bi esku eta bakoitzak bosna behatz edo atzapar ia beti; seikoak ere badira, baiña gutxi.

Behatzak edo etzaparrak; bizkaitarrek diotenez eskuetan atzaparrak ditugu eta oiñetan behatzak, be-atzak.

On dago bereiz kuntza hau.

Eskuak behatzekin edo atzaparre-

kin behar beharrezkoak zaizkigu eta lan askotarako gainera.

Danborra jo? Eskuez.

Pianoa? Berdin. Matralleko bat eman, idatzi?, mahaia ipini, atea zabaldu? Eskuekin.

Atzapar bakoitzak bere gain lan bereiziak ditu.

Txikitan behatz haundia zuputzen dugu. Belarri eta sudur zuloetatik bolatxoak txikarrak ateratzen ditu. Ipuia dirudien gertaera bat ere badakit honi buruz:

Denok ibilli gera mutil kozkorretan «txorro-morro»-ka. Atzapar bakoitzari izen bat ezartzen zaio: haundiari: «txorro», gero «morro», «piko», «tallo» eta «ke» txikarrari. Ba... arotz baten semeak lanean zoritxar bat izan zuan; zerrak esku bateko atzaparrak eraman zizkion; bakarra gelditu zitzaion. Norbaitek arotzari galdetu zion:

—Zer moduz semea?

—Ondo dago. Belarri zuloan sartzeko «ke» a gelditu zaio behintzat-eta!

Europa Zoriontsu bat

Azkenean elkar ikusi dute, aurpegiz aurpegi Moskun, Kremlingo lan gelan. Munduko arazoak zituzten gaitzat. Berauk dira munduko bi indar handien ordeko.

Alde batetik Richard Nixon, Estatu Batuetako lehendakaria, kapitalismo gorri eta askearen herrikoa, dolarren, firma handien eta kristau askoren herrikoa. Bestetik Leonidas Breznev, maixu zuhurra, izkututo lege askoren jabea, Rusia sozialista eta burokraziakokoa, alderdi komunista idazkari nagusia; U.R.S.S. guztia industriatu eta inongo Jainkoarenganako sinesmena barreiatzen ari dan Alderdiaren ordekoa.

Bata eta bestea bi ekonomi-sistema zaharo ezberdinen ordezkarri. Ezberdinak izan arren, antzerki-saio hontan ez ahal dugu ikusi anai bizikiak direla? Batzutan etsai bezala jokatzun dute; hemendik aurrera, badirudi ongi konpontzera abiatu direla. Bata bestearekin izan ezik, ezin etsi. Batak bestearen premia daduka, biziko bada. Eta ikusi dugun argazki harren atzean zer? Zazpirehun millo lagunekiko Txina Herrikoa, bera ere industriatzen ari dena, bera ere atomoaren jabe. Bi agintarien ikustaldi honek baditu bi albo, farregarria bata, sekona bestea. Farregarri, bai; Nixon eta Breznev jaunak mahaia ondoan zertan diren bat aztertzen ari ziran bitartean, antzerkigile onak azaldu zaizkigu. Izan ere, komunistek lotsarik gabe aitortzen dute komunista-arte-

ko batasuna: Horregatik bialtzen ditu Rusiak iskuluak Ipar-Vietname-ra. Baina bai eta Vietnam txikitzen ari dan lehendakaria onartu ere. Egia, ez diote Pomicou jaunari bezala oinpeko gorrik jarri egazkin aurrean baina...

Eta Nixon, hor daukagu, pozik, munduko estatu komunista indartsueneko jauntxoan zai. Ahaztu al zaio askatasun guzien zaindari «ofiziala» dala? Ez ahal du entzun Litueniak ikasleen garraxia erlijio-askatasuna eskatzen zuen garraxia? Sarritan gortu egin zaigu Nixon jaunna, politiko-ekonomi arazoak Rusiarekin konpondu bitartean, nahiz eta Jainkorik eta askatasunik Rusia izan. Baina...

Nixon eta Breznev jaunek ahaztu egin nahi izan dute ideologia mailan zituzten desberdintasun guziak: sozialista-arteko batasuna, giza askatasuna zaindu beharra; hori guzia... folklorentzat jo dute, beren arteko batasuna lortu nahizu, hau da, ekonomi-indartzea biontzat lortu nahiz.

Estatu Batuek gaizki dabilta diruz. Bere ekonomi-zabalkundea mantxotu egin da. Moteldu egiten ari dirala dirudi. Munduko buruzagitza galdu egin dute.

U.R.S.S.ek berak ere atomiko-iskiluetan diru gutxiago bota nahi luke. Urre asko dauka bestalde eta ez luke nahi urreak bere balioa galtzerik munduan. Kreditoak behar ditu, tresnak eta zenbait gauza gehiago. U.S.A.k bere azoka gehitu nahi du... Nola ez elkar ondo konpondu? Lapurrak bezala!

Eta gu, Europarrok zer? Lehen bait lehen Europa sendo bat egin behar dugu, munduari beste politika bat, zoriontasun bat, beste bizitza molde egokiago bat eskeiniko dion Europa.

GARAZI

ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerietako beste errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitzak)	7 pezeta

ALKORTA

Unibersidadea-Baserria

Madritetik berri txarrak etorri zaizkigu Deustuko Unibersidadera. Baina berri horiek aipatzea oraingoz ez da komeni. Gaur beste puntu bat ikutu nahi dut.

Udaroa etorri-hurran dugu. Deustuko zenbait ikasle (eta irakasle) asmoa dute oporraldietan baserria joateko, baserrietan euskeraz ongi ikasteko aukera izango dutelakoan.

Baina entzuten dira bazterretan bestelako iritziak ere. Baserrietan emandako derbora «hizkuntza eskolatan» emandakoaren aldean kaxkarrago gelditzen dela, euskeraz benetan ikasteko liburuetan eta Unibersidadean jardun behar dela...

Unibersidadeak herriarentzat izan behar duela, herriarekin harremanetan egon behar dela, ia guziok onartzen dugu. Unibersidadeko irakasleok eta ikasleok herriari begira egon behar dugu puntu askotan, zailtzarrik gabe. Eta batez ere, euskera kontuan.

Egia borobila esaten zigun Basarrik «Zeruko Argia» azkenetako ale batetan. Euskera ikasteko Orixe eta beste askok baserrietara eta bordetara jotzen zutela.

Jakina, kalean ere ikas ditekete (eta ikasi behar da?) euskeraz. Baina kalean ikasi duenarekin aski duela rastuko. Izan ere, bai hirietan bai pentsatzen duena, ez da oso aberrikerietan kalea ia erabat erdaldundu zaigu. Alderdi guzietan parra parra erderaz egin behar dugu, horarako erdal kulturak sare goxo eta errazak jarri bait dizkigu.

Baserria da oraindik euskeraren gordeleku. Hor daukagu euskera aintzinako euskaldunek egiten zuten bezalakoa.

Eta ez nabil sermoiak besteentzat egiten. Neu ere ahal dudanean joaten naiz baserrietara, ikasle xume, apal, gizaixoaren antzera. Batez ere Azpit-Errezil aldean izaten naiz, Odriozolatxo-ko bordan.

Arraioak! Odriozolatxoan bizi direnen euskeraren erdia baneki! Hura bai dela musika zoragarria etxeko amonari, Joxe Inaziori. Enkarna eta Arantzari euskeraz hitz egiten entzutea. Hori duk euskera goxo, ezti, gardena! Baserrietan ezipainetan bai aberastasuna, erreztasuna, jarioa. Hori duk bai, horiek jarriko nituzke nik euskeraren maixu Unibersidade-derik goi-goiko Unibersidadeetan.

Arrokeriaz ez dugu izer irabazten. Baserrietan asko ikas dezakegu; hara ezin gaitzeko joan haundi-maundikeria ustetan, ikasle xalo, jakingura baizik.

Baserrietan euskera eta euskaldunak ezagutuko ditugu, izenaren betekok euskaldunak.

Unibersidadeak ez du erakutsi behar bakarrik; ikasi beharra ere badu.

Eta baserrietara joateko asmoa duzuenontzat aholku bat: ez joan euskeraz tutik jakin gabe, hizketan pizka bat behintzat dakizuela baizik. Bestela zuek aspertu, bordakoak erderaz mintzatzera behartuko dituzue. Holakorik ere asko ikusi izan dugu zenbait tokitan.

Gotzon GARATE

ZENBAt ga RA 72

BERRIAK

● Ez da, ez, erraza, denon gustoa egitea, ez horixe! Mahai gainean dugun gutun batetan irakurle leial eta ezagun batek esaten digun bezala: Batzuekin gaizki, ta besteekin ondo ez... Ez gaude hemen, noski, inoren zuritzea, baina saiatzen gara saiatu, hala ere, non-nahiko berriak ematen.

Zenbait probintzia (Gipuzkoa eta Bizkaia) beste batzuk baino sarriago aipatu ohi dugu. Izan ere, ez ditugu geuk berriak asmatzen. Berriak sortuak dira berez berez bizirik eta erne irauten duen herriarengan. Eta honetaz, ezin uka, Gipuzkoa eta Bizkaia ditugula nagusi, gaur egun, euskal alorrean. Herriekin ere berdin berdin gertatzen zaigu. Herriren batzutan, dela Herria bera, dela antolamendu kezkatu eta arduratsua, dela albistari langileren bat, badirudi euskal giroa ugaritsua eta eman-korrage dela, nabarmenago azaldu ohi da behintzat.

Irakurleak batzuek bidaltzen digute amaikatxo berri. Parte hartzen dakitenetariok ditugu hauk, ez bait deritzagu alferrik sail honi ZENBAT GARA. Beste batzuk ordea... Lehenagoko batetan irakurle zirikatzale batek harrapatu gintuen kalean: Zu, Bergara bakarrik ez gero... Eibarrekin be, gogoratu! Mekatxi... haxe hau. Bergararok ahal dira ba gure kutunak?

● Moldatua eta jakinarazia da oraingoz, Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren arduraren pean eratu ohi den "Irun Hiria" izeneko poesia lehiaketa. Honako lehiaketa honi "Jose de Arteche Saria" izena erantsi berri du Artetxe zenaren omenez, gure azeptatutako sonata poeta izan ez bazen ere.

Harako saria 50.000.— pta. hainako izanen da, eta gutienik 400 bertsoko bilduma aurkeztu beharko dute olerkariak, honako lehiaketa honetan parte hartuko badute.

● Irundarrek aspalditxoko euskal jaiak berriro nahi omen dute. Berrogeiren bat urte ez dela Irunen euskal jaiak antolatzen, hala ere, "Irun'go Atsegina" delako elkarteak aurtengo urteko duen asmotan ari da.

Karrozak eta gutzikoa nahi omen dute egin, eta honetaz, Udala eta Diputazioaren laguntza ezezik, herriko elkarte guztien laguntza ere beharko dute. Euskal jai hau Abuztuaren 31an eratuko omen da San Martzialen.

● Maiatzaren 28an eratu zen Zangoitzen "Nafarra'ko Zortzikote Berrien Lehenengo Txapelketa". Honako txapelketa hau Iruñeko San Antonio Gazteria izeneko elkarteak prestatua da Nafarroan.

barrena zortzikote berriak sortzeko asmotan.

Sei zortzikote hartu dute parte: "Aterbea" (Iruñe), "Ongi Etorri" (Hogar Navarra-Zaragoza), "Lagun Arte" (Lekunberri), "Sakanakoak" (Etxarri Aranaz), "Andra Mari" (Etxarri Aranaz) eta "Nora" (Zangoitze).

Zortzikote bakoitzak hiru kanta aurkeztu behar izan zituen. Bata, "Mendekoste Festetan", Aita Olazarrena, eta gainontzeko biak, nork bere aukeran. Azkenik, epai-mahaiaren iritziz, "Sakanakoak" zortzikotea atera zen lehen eta Nafarroako Txapelketa.

● Egun berean, Lesakan, ondo merezitako omenaldia eskaini zitzaion Santiago Irigoyen txistulariari. Xantik amaikatxo urte darama herri txistulari bezala, eta bere txistu ikastaroak jarraitu dituen gazteak kontatu ezin ahala.

● Eta Maiatzako azken igande honetan, beste omenaldi bat. Elizondoko bigarren hau, hain zuzen. Eta Lesakakoa merezia zela esan badugu, zer esanik ez Elizondoko hau.

Mariano Izetari aspaldidanik zor zaio omenaldi bat. Inor guti bizi da Elizondoko Mariano baino eza-gunagorik, eta are gutiago, Baztan osoan zehar ere, bere mailako euskaltzalerik. Euskal arloan ezagutu izan dugu betidanik Mariano. Bera pertsonalki ezagutuko ez dugu orain arte betarik izan, baina bai Antzuolan eta Zarautzen dituen senideen bitartez, eta baita euskarazko idazlanean ere, sarri asko izan dugu Elizondoko erlojigile honen berri.

HERRIA, PRINCIPE DE VIANA eta ZERUKO ARGIA aldizkarietan maiz irakur ahal izan dugu bere Baztaneko berri zenbait. Horrez gainera, badu Marianok idatzia eta argitaratua Dirua Galgarrri (Auspoa, 13garren zenb. Tolosa 1962) deritzan polizia giroko nobela bat, hain zuzen guk geuk irakurri genduen lehen euskal nobela, eta, agian, lehen liburua ere.

Euskaltzale fin eta albistari purratua ezezik, mendizale adoretua, pilotazale amorratua eta era guztitako deporteen eragilea, izan du bai Marianok zertaz arduratu, zertaz saiatu eta zertaz ez asperitu. Zorionak ba, Mariano, eta zuk zeuk sarritan esan ohi duzun "eta restua, esperantza".

● Trinitate jaiak zirela eta, Nafarroako Irurtzunen izan zen giro jatorrik. Idaz-lehiaketak, dantza aldiak, sokatira, haizkolariak, harrijasotzaleak etab. Bertsolariak falta, ordea, Irurtzunen. Nonbait Trinitate Sandua urri azaldu da aurtun antolatzaileei argia eskaintzerakoan.

● Ez gara gu hemen hasiko alfabetatze ikasaldiak zer diren esaten. Zorionez, duela sei bat urtez gero aski ezagunak ditugu ikasaldi hauk hego aldean, behinik behin. Rikardo Arregi maisu eta adiskideak erein zuen hazia ez da, ez, soro lehorrean ihartu.

Ipar aldean, ordea, zenbait baldintza medio dela, ez da egundaino alfabetatze ikasaldirik eratu. Baina, hain zuzen, horra non, datorren Abuztuaren eta Tarnosen deritzan herrian eratzeke dela ipar aldeko lehen ikastaroa jakin berri dugu.

Lau aste iraunen du, hiru sailetan banatua, hots, euskaraz ez dakitenentzat, euskara apurño bat darabiltenentzat, eta euskara "on-sa" eta "airuski" konprentzen dutelarik, beren burua alfabetatze premian aurkitzen dutenentzat, bereziki.

Baldin inork nahi balu honako honetaz xehetasun gehiago, jo beza zuzenbide honetara:

Alfabetatzeko Bulegoa
32, rue Bourgneuf
64 - Baiona.

AIPAMENAK

● J.J.I. irakurleak bi berri bidaltzen dizkigu ZENBAT GARA sail honetan aipa ditzagun. Gureak, irakurleak, gureak! Espalik onenaz eginak. Ez zaie aski astez

aste gure sail luze samar hau irakurtzea, aitzitik, berek ere parte hartu nahi dute, zenbaitek iritziak emanez, eta beste zenbaitek berriak, gaiak eta liburuak bidaliz, sail honen osagarri eta irakurle guztien onerako. Bejon dagigula ba denoi!

Baina ekin diezaiegun irakurle prestu honek eskaintzen dizkigun berriei. Lehendabizikoa Greziatik datorkigu, Greziako historia eta mitologia izenak (Ulises, Penelope, Aquiles, Danae, Pericles etab.) onartuak izanen direla hemendik aurrera kristauen artean ere, alegia. Gu, ordea, Eneko eta beste zenbait jarri ezinik...

Oker ez bagaude Euskal Herrian ez dago inolazko eragozpenik Greziari onartu berri diren izen hoik jartzeko. Halaxe da mundua, kanpokoak nagusi eta bertakoak morroi. Inon erregistratuko arduradunari ez zaio bururatzeko Greziako kondaira eta mitologiako izendegia hauzitan jartzea. Edozein da, ordea, euskal historiaren jakitun hutsa.

● Beste berria ez dator hain urrundik Nafarroako herri batetan gertatua, itxura denez. Foballa partidua batetan arbitroak zigortu egin omen ditu ekipo batetako jokalariek, beren artean euskaraz mintzatzen zirelako. Haxe hau, nonbait foballeko araudiak guk uste baino xelebreagoak ditugu.

Bestalde, ez genekien nazioarteko partiduetan herbesteko jokalariek itzultzaileen batek balliatzen zirenik. Ez ote lizateke zelaieran barrena jende gehiegi bilduko? Dena den, ez da ez, asko, gure euskara gizaioari gerta dakion. Hala-koetan hain genduke guk "ostikari" izan.

● Euskal izendegiaz espezialista dugun "Sagi" idazle nafartarra Eneiz izenaz mintzatu zaigu "Principe de Viana" delakoaren azken alean.

Eneiz emakume izena dugu. Izatez herri izena da. Honako izen honetako herri batetan ba omen zen Nafarroan XIII-XIV mendetako Andra Mari bat gaur egun, Gotzainaren aginduz Iruñeko erakusketa batetan gorderik dagoena.

Gernikan sortu zen izen honetaz hauzia, eta Gernikan bertan irabazi zenbait oztupo gainditu eta gero. Baina Gernikako fiskalari ez bide zitzaion itxura denez ondo iritzi, eta berriz aztertu zuen hauzia eta Madrilera ino eraman. Hala ere, gure fiskal zorrotzak besterik uste izan arren, Madrilan ere onartua izan zen lazko Azaroaren 2an.

● Beste izen berri bat ere badugu euskal izendegian, Eibarren onartu berri dugu joan deneko maiatzaren Izaro emakume izena. Izaro Bermeoko Andra Mari bat da. Taila bat ezik, antzinako kuadru bailotsu batetan agertzen den Andra Mari irudi bat bide da. Honako izen hau ez da, noski, bat batetan onartu. Bermeoko parrokian atera behar izan dute gurasok zenbait agiri eta frogak. Baina, dena den, horra hor azkenik Izaro izeneko neskatilatxo polit bat.

Gure izendegia apurka apurka aberasten ari zaigu. Bi pausu aurrera eta... bat atzera, baina tira! aurrera behintzat.

● Kardaberaz Bazkunak izenpeturiko gutun merke bat salatu genduen sail beronetan duela hiru aste. Gure salaketak sortu du ihardunik ugari eta berrikeriak anitz. Ez genduen, egia esan, gutiagorik espero. Kardaberaz bateg, Jokin Arostegik hain zuzen, erantzun digu. Hona hemen, irakurle, hitzez hitz bere gutuna:

Agur bihotzeko Amatiño:
Nere euskal-zaletasuna, batik bat, KARDABERAZ BAZKUNARI eta bere maisu D. MANUEL LEKUONARI zor diet. Beste gauza asko bezala, gerlak desegin zuan gure bazkuna. Orain bi urte edo, eraberritu egin bear zala-ta, nere laguntza eskatu zidaten. Ez nien ukatu eta gaur Kardaberaztar naiz.

Kardaberaz Bazkunaren izena erabiliz, batekoren batzuek izuga-

rrizko salaketak egin dizkiote ZERUKO ARGIAri. Beren aita-amen abizenak ez zituzten aski nunbait eta Kardaberaztar zirala adierazi egin bear.

Amatiño, azpi-lan orretan ez du parte artu gero Kardaberaz Bazkunak... Ez Batzar Nagusi batean, ez eta ere, noski, Batzordearen erabakietan. Kardaberaztar diran batzuen lana izan da ori nunbait. Ziñatzaileak bakarrik dira erantzukizunaren jabe. Kardaberaz Bazkuna agiri orren jabe ez da. Ez dut pentsatzen azpian orretarako Kardaberaz Bazkunaren selurik erabiliko zutenik.

Jarri bai lepoa lasai, ZERUKO ARGIAren erantzukizuna dezuen guztiok, Bear bada, zuek uste baino geiago gera Kardaberaztarren artean ZERUKO ARGIAren mailaleak.

E zginen ba gu hain oker, burua edota lepoa jartzen genduela ezetz kardaberaztar guztiak harako "panfletoarekin" bat etorri, esaten genduenen. Hala ere, damurik, Kardaberaztar diran batzuen lana izan da ori nunbait, diosku Jokin Arostegik. Hauzi triste hau, modu batez edo bestez, taldekoek konpondu edo argitu beharra dute edota zuten. Joanak joan, eta gertatuak gertatu, "ura joanda... presia".

● Beste gutun bat jaso dugu. Honako hau Gasteiztik datorkigu. Irakurle gaztea dugu, eta itxura denez, gauzak bere tokian nahiago dituztenetarikoa. Hala behar da, noski. Ez dugu bere izenik aipatuko, laster ikusiko dugunez ez delako irakurle hau azken bolada honetan perretxikotan ibili, ez horixe!

Ene Jaun hori: Loiola (Donostiako Loiola, nonbait) ondoan den estatutik atera, eta lasai-lasai etxen Z. ARGIA-ren ale asko irakurri ditut. Biziro laket naiz zure ikribuekin, eta ZORION esateko hartu dut luma. ATXIK (atxiki, eutsi), beraz, eta zozoei kasorik ez! Leku askotan irakurria zara, eta nehorik baino responsabilidade handiago duzu. Kontuz, beraz, Ez esan, "askoto gustatu zitzaidan..." (gustoa ez bait da neurtzen), ez "jende asko bildu ohi da Apozagan" (bil du higitze-berboa delakoz: "Apozagara", beraz).

Beste hau ene seta dateke, baina garbizaleen "idatzi", "gotzain", "abesti" eta abar alde batetara utzi behar dugula uste dut, hoi behar euskarra jatorrean (bai!) "eskribatu", "izkribatu", "apezpiku" eta "kanta" esanez.

Arrazoi duk, bai, adiskide. Arrazoi duk eta ez dauat nik arrazoi hori ukatuko, "garbizaleen" hitz hoiek batere izutzen ez banaute ere. Dena den, ohartuko hintzen "abesti" ez diabiladala aspaldian. "Gotzain" hitzaz zer esanen dauat bat... nonbait "Gotzainak", "parrokoak" izanek ditiagu, eta "apezpikuak" ordea, "erretoreak". Azkenik, "izkribatu" eraren jatorrasuna eta antzinatasuna ez dauat (ez eta ezin ere) ukatuko. Baina baniagok, "garbizaleen" "idatzi" ez ote den askoz ere hedatuago eta batuago.

Horrez gainera, arrazoi duk ere "leku askotan irakurria zara" esaten duanean. Behar bada hortzen diagok hauziaren mamia. Eta hi, tontoa ez haizenez, badiakik zertaz ari nautan.

LIBURUAK

● Garai onez jaso genituen Arantzazuko JAKINEk atera berri dituen azken bi aleak, Joseba Intxaustiren Iraultzaaren Hildotik eta Zezenak Errepublikan deritzan Jean Hiriart-Urrutyren zenbait izkriburen bilduma, alegia. Bata bestearen osagarri datorkigu, nola bat-tak hala besteak, Frantziako III Errepublikaren barrena Ipar Euskal Herrian sortu zen giroa azaltzen digute, eginkizun honetan nork bere bidea badarama ere.

Errepublikazaletasuna euskaldunen artean ere zabal zedin "Le Réveil Basque" izeneko aldizkaria agertu zen (1886), euskaraz eta frantsesez idatzia. Honen aurka sortu zen ondoren (1887) "Eskualduna" zeritzan asterokoa, gaur egun HERRIA izenez ezagutzen du-

guna Zezenak Errepublikan, Hiriart-Urrutyk harako "Eskualduna" aldizkarian eta hogeita bost urtetan (1891-1915) idatzi zuen zenbait artikuluren bilduma dugu.

Hazpandar honen luma azkarra eta zorrotza ezagutzen dugu, jadanik, JAKINEk berak aurrez argitaratua duen beste bilduma batez ("Mintzaira, aurpegia: Gizon!"). Lehen bildumak denetarikoa gailak biltzen zituen artean (kazetaritza peto petoa, nonbait), beste bigarren hau osatzen dutenak, ordea, errepublikarekikoak ditugu batik bat. Honetaz, Hiriart-Urruty, herriko abotsa dugu, giro hartako testigu, lehen mailako testigu, dokumendu bizi bizi bat bailitzan.

Segurarrak, Joseba Intxaustik, ordea, beste bide batez ekiten dio, halabeharrez, mende erdi inguruko perspektiba batez, alegia. Hazpandarra bera dugu historia, segurarrak, aldiz, historia horren ausnartzaile datorkigu bere lehen liburu honetan. Handik eta hemendik hainbat berri, agiri eta alpa-men bilduz, III Errepublikaren egiturak, egoerak, baldintzak, haizibideak eta ondorioak azter ahal izateko.

Liburu txit interesgarriak biak. Hiriart-Urrutyren prosak ez du galzoririk. Artikulu laburrak eta errazak, bere aparteko graziarekin, tokian tokiko eta garaian garaiko, Intxaustirena berri, lan sakonagoa dugu, zailtxoagoa beraz, baina askoz ere praktikoagoa eta irakurgarriagoa, gure ipar aldeko saihets galdueen berri jakin nahi duenarentzat bederen.

ZEZENAK ERREPUBLIKAN. Jean Hiriart-Urruty. IRAULTZAREN HILDOTIK. Joseba Intxausti. JAKIN. Arantzazu. Oñati, 1972.

● MITXELENAREN IDAZLAN HAUTATUAK deritzan liburua aipatzea dagokigu, bertan gauza berriak ezer guti irakur ahal izan badugu ere. Lizardik esanen zukeenez soña zaar, berri gogo. Nonbait, liburu hau argitaratzean ere izan dira arrazoi "extra-literarioak".

Liburu paregabea, ezin bestean, eredu garria eredu izan nahi duen aldetik. Interesaturik irakurtzekoa, bestalde, mamiaren aldetik. "Azken Ordukoak" deritzan Mitxelenaren erakina dugu gaurkotasunez jantziarena eta berau, hain zuzen, luzeena eta astunena edota darabilen arazoaz irakurleak ezertaz jabetuko bada, aurrez zertxobait jakin behar izanen duena.

Guk geuk, duela hiruzpalau urte idazten hasi ginenetik, beti izan dugu Koldo eredutzat. Inoiz, hitzak eta esatera osoak lapurtu izan dizkiogu, "plagio" hautaz inor ohartu den oraindik ez dakigularik. Eta aitortza hau eginez gero, ez dugu uste ezer esateko gehiagorik gertatzen zaigunik. Gauza bat, soilik, Mitxelenaz, hots, ez diogula inoiz eta inon idazlanetan harako eraskinari darian zorrotasunik suma ahal izan. Ez genion ez alderdi hau ezagutzen. Nonbait, asper asper egina dugu gure erretiarra. Eta hain zuzen, azken amaia... ufafa!!

Eta amaitzeko, hasi naizenetik amaitzen ari bait naiz, Patxi Altuna hautatzaileari ere aguz bat zor diogu. Lehen saileko hiru idazlan egin dizkion azterketek guztiz jakingarriak deritzegu. Lan nekeza, bai, Patxi hartu duena eta irakurleoi eskaintzen diguna. Orain-txe nik neuk asmatu dudanez esatera zaharrak dioen bezala, Arrainik nahi duena ez dadila lehorrean gera. Eta azterketa hautaz dihardudanez... Hi, Kanpaxa, noizdanik dituk "gazeri" eta "ahuleri" (1,175) hitzak azken "a" gabe? Zer duk hori, hire okerra, inprimaria-rena, edo Euskara Batuaen erral-nu lausogabea... Mitxelenaren eskuko bahetik pasada hitz bakoitza delakoz onartu beharra?

MITXELENAREN IDAZLAN HAUTATUAK. ETOR. BILBAO, 1972.

Auto jestioa Yugoslabian?

Lehendik, aspaldidanik datorren ideia da. Gaurkotasunik galdu ez duena da ordea. Gaur egun, autojestio itzak badu eraginik jende askoren artean. Gizarte berri bat, Rusia ez Ipar-Amerika eredutzat artuko ez dituen gizarte berria pentsatzerakoan, eltzen dioten edo eltzen diogun pentsamentua da hori.

Pentsamentu edo buruan bakarrik bizi den gauza ez da, ordea. Gizarte bat edo bestean ezarri nahi izan den ala ezarria izan den realitate bat ere bada. Batipat Yugoslabiaz ari naiz pentsatzen. Badugu erakutsirik estatu honetan. Beste lekutan gertatzen denez baliatzea beharrezkoa zaigu, gure pentsaera zakurraren amets bihur ez dakigun.

1950 urteaz gero, Rusiaren atzaparretatik aldegin zuen aldi berean, alegia asi zen Yugoslabian autojestioaz itzegiten. Ezin zitekeen Stalinen egiturarik onar. Zerbait berria biltzera behar zuten. Yugoslabiak, bestalde, bere bidea, berari zegokion bidea arkitu behar zuen. Baina, zerbait berri hori, zer eta nolakoa izan da? Autojestioa noraino sartu da Yugoslabian? Yugoslabiako egituraren benetako ardatza autojestio al da?

Ekonomia maillan, obeto esateko, lantegi maillan ezarri den sistema da auto jestioa. Lantegi bakoitzeko langilleak dira lantegiko jabe. Beren esku dago lantegiaren eraketa. Bi erakunde mota dituzte Yugoslabiako lantegiek: langilleen batzordea bat eta lantegiaren gestio ardura duena bestea. Batzar nagusi baten bidez eratzen da langille batzordea. Beste lekutan gerta ohi den bezala, zein aukeratu behar diren, partiduak ez du esaten. Langilleak askatasuna dute nahi dutena aukeratzeko. Bestalde langille batzorde honek aukeratzeko du, lantegia aurrera eramango duen komisia. Langille batzordearen eginkizuna, lantegiaren bide eta erabaki agusienak artzea da. Erabaki nagusi horiek gestioa komisioak aurrera eramango ditu.

Erabakiak goitik behera ez dator, beraz. Lantegi bakoitzak bere kabuz erabakitzen du bere etorkizuna. Estatuaren plana, beraz, ez ezin bestean bete behar den gauza bat. Estatuaren planak, bide batzuk adierazten ditu, bete beharrezko eginkizunik ezarri gabe. Izan ere Yugoslabian ekonomiazko arazoetarako azokak egitura bezala bizirik jarraitzen du. Azokaren arauetara men egon behar du lantegi bakoitzak. Estatuarenetara baino gehiago zalantzarik gabe. Rusoentzat, Yugoslabiako sistema kapitalistatzat jotzeko, hori da, ain zuzen arrazoi. Arianegi epaitzea dela derizkiot, alaz ere gauzak behar bezala jaiatutik daudenik ez dut esango.

Burokraziari uko eginaz, zenbait gauzatan, Yugoslabiako ekonomiak aurrerapide aundiak egin ditu. Gauzak gehitu eta ugartu dira. Lantegi bakoitzaren berekoitasunaren indarra bide batez sendotu da. Lantegien artean borroka sortu da. Bakoitzak, lantegi bakoitzak bereari eusten dio. Lantegien artean ez dago elkarte bat. Lantegi bakoitzean, langilleen artean, elkarrenganako leialtasuna eta laguntza egongo da baina gizarte maillan, langilleak indibidualismoa jokatzen du.

Lantegietan ekonomiako arazoetaz jabetuko da, eta kezkatuko da bere lantegia aurrera ateratzen baina batipat horren bidez bere buruaren mehora ikusten duelako da eta ez gizarte sozialista oso bat jasotzen ari delako ordea. Alaz ere, langilleak, Yugoslabian, askoz ere gehiago, parte artzen du ekonomiako arazoetan Rusiako langilleak baino. Eta hori ez da gutxi. Aurrerapide aundia dela esango nuke. Baina aurrerapide hori ez da izugarria.

Yugoslabiako lantegietan bertan ere burokrasia bada, izan ere. Yugoslabiako langilleriak ez du kultura aundirik. Teknikako arazoetan ez dago preparaturik. Berak ezin dezake, lantegiaren marxa bere esku jarri besterenean baizik, teknikoen eskuetan, alegia. Teknikoek, beren jakintza bide dela, agintzen dute. Langilleak honengan uste ona jarriaz egiten du lan. Lan itxaropenaz egingo du. Baina arazo sakonetan, jakiterik ez duelakotz besteen eskuetan uzten du. Horrela piskana, diferentziak aunditzen ari dira. Talde berria sortzen da: teknikoen taldea. Hauek ezartzen ari dira. Talde berria sortzen da: teknikoen taldea. Hauek ezartzen dute beren legea, langilleriak ezin bestez onartu behar duten legea. Beraz autojestioa, oraindik behar bezalakoa izateko, Yugoslabian gauzak asko aldatu behar du.

Baina, Yugoslabiako egituraren ardatza autojestioa al da? Ez zait iruditzen. Nere ustez, egituraren ardatza, alderdi komunista edo Liga komunista da. Garbi ikusi da azken gertaeretan. Kroaziako gertaerak begien aurrean ditugu. Autojestioa, lantegi maillan eta uri txikien maillan izango da baina, goi maillan, politika maillan, horiek ez dute oso gutxi baizik agintzen.

Behetik gora goazen bezala, alderdiaren indarra geroz eta nabarmenago agertzen da. Aginte bikoitzak dirau Yugoslabian: ekonomiazkoa eta politikazkoa. Bi hauetatik, politikoa dago gaillurrean. Ekonomiazko autojestioa, piskana, poliki-poliki izkutatzen da Estatuaren erakundeetan. Ez dugu itsut behar. Yugoslabiako egitura Rusiako baino obeagoa da baina gizarte sozialista izateko, egituren aldaketa aundiagoak egin beharko ditu.

Tito jauna nere iritziz, Krushev jaunaren kidekoa zen. Biek berdindu ditezke. Titok stalinismoaren aurka egituretan aldakuntza aundiagoak emango zituen, baina bere bideak ez dira oso irautzailleak izan. Djilasen kritika, dugu adierazle egokia. Askoz egokiagoa berriz, Kroazian gertatua.

J. ELUSTONDO

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

«HAZKUNDEAREN MUGAK»

Begien aurrean daukagun grafo honetan, bi gauza bereizgarri agertzen zaizkigu, lehenik.

Izadi-ondasunak gainbehera dago, eta 1900-eraz geroz nabarmenki. "Izadi ondasunak" izendatu dugun "aldapa behera" horretan, ezin garbiago agertzen zaigu, gainera, ondasun horien galera gero eta abiadura azkarragoa hartzen doala gure egunotan. Horrek adierazten digu, izadiak eskaintzen dizkigun ondasun berdingabeak urri eta eskas baino eskasago izango dituela aurki gure gizadiak. Hemendik hiruogeitahamar bat urtetara geldituko omen da, berriro, eskasiaren abiada. Baina, aldi hartan bertan ere, gizajendetza jausten hasia izango da.

Grafoan, beste lau mugimendu maraturik ikusten ditugu: Jendetza, Satsuketarena, Jatekoena eta Industriarena.

Garbi aski da, lau mugimenduok goraka doazela, oraindik. Baina, zein lehenago, zein geroago, laurok erpinera iritsiko dira, ondoren gainbehera itzultzeko.

XX mendea har dezagun. Industri Produzioaren hazkundea nagusitzen da, mende honetan. Errepatu besterik ez da, Industri Produzioaren aldapa gora dela guztietan pikeena.

Jatekoen emana txit geldo mugitu da, XX mendearen lehen partean; bigarrenetan, aldiz, arraz azkarrago ugartuko omen da gizakiari dagokian hazkurria.

Kontuan har, bidenabar, jendetza ugariena eta hazkurriena abiadura berdinean mugituko direla, gure XX mendean. Beraz, gosetik eta miseriatik libratuko ez den hamaika herri, gizaki eta haur bada gaurko munduan, mundua guztira hartuz.

So dagoigun, alabaina, azpi-azpitik datorkigun olde beltz horri. Ageri ere, ez da ia ageri, XX mendearen aurreneko berrogeitahamar urteetan. Jaikien dator goruntz, haatik, gure egunotan. Oldea beltza dela esan dugu, izan ere zikina eta satsua bait da. "Satsuketa" deitu diogu, erderetan "polucion" esaten bait dute. Eta Leizarragak pasarte batetan, besteak beste, honela dio, hain zuzen: "bianda saindu hau polui eta satsu eztatzen zait". Horregatik hartu dugu "satsu" hitza.

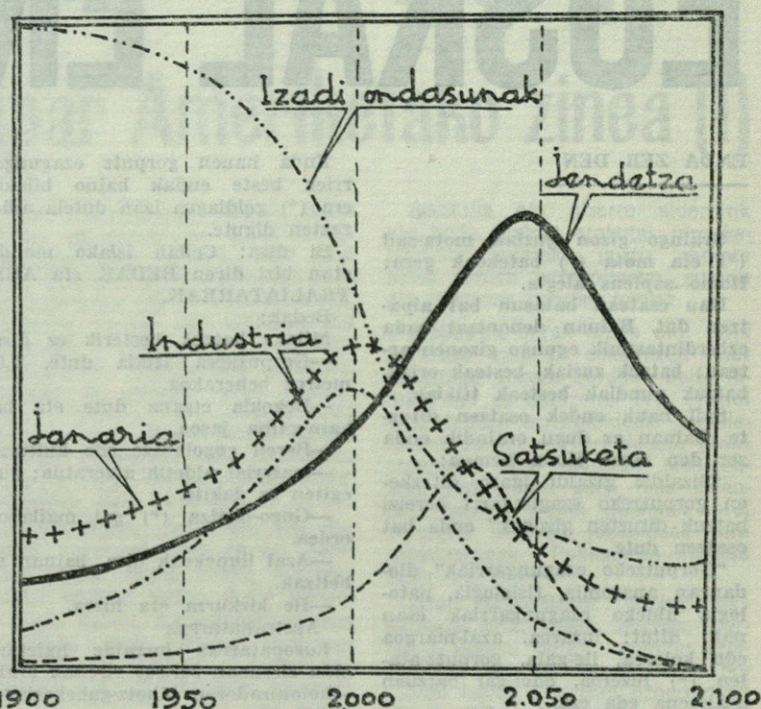
Satsuketaren higidurari jarraituz, sar gaitzen XXI mendean eta beha dezagun datorren mendeko lehen parte. Dagerkigun ikuskizuna ez da, benetan, gozoa, ez lehuna.

Mugimendu guziak hor gurutzatzen dira; hor elkarjotzen dute nahas-mahasean. Beha dezagun, lehenabizi, XXI mendea hasi eta berehala, Jatekoen eta Industriaren mugimenduak, biek batera, erpinera eta gorengo mailara iritxi ordutako, gainbehera jausten direla abiada bizian. Bizkitartean, Izadi-ondasunak gero eta urriago dira; Jendetza badoa bere marxan gora, hobeki esan, jendetza ugaltzen ari da bizkorrago agertzen zaigu; eta ez ahal da beldurgarria ondatu duen ikustea?

Azkenik, ordea (esan ote leike hemen, Beotibarko kanta zaharrekoa?): "Mila urte igarota, ura bere bidean...". Azkenik, beraz, Industria behera doan arabera, Satsukeria ere ikutzen edo garbitzen hasiko omen da. Baina, jatekoa eta hazkurria urri izango direlarik, gizajendetza hazmena gelditza iritsiko omen da, eta, areago, giza jendetza gutxitza bihurtuko. Hau guztia ehun urte baino lehen gertatuko omen da.

Hau da, horri hontan bertan

WORLD STANDARD MODEL

«Gizadiaren menturazko etorkizuna»

ezarri dugun grafoan "irakur" ahal daitekeena.

Dagoeneko esan duzu, noski: "Nori sortu ote zaio askotarik hain bitxia?"

Bai, "buru-muin elektroniko" delako baten ahalmen "ordenatzaileak" zultu duen etorkizuneko ikuskizuna dugu, grafo honetan ematen zaigun munduaren eta gizadiaren menturazko etorkizuna.

"Erromako Klub" deritzana, ehun kide osatzen dute, diotenez. Kideok, zientziaren alor askotariko jakintsuak eta, gainera, herrialde guztietakoak dira, dirudinez. Gaurko munduaren ezagutza sakondu eta zabaldu nahi bide dute. Gaurko mundu traketsa ulertzeko, badirudi zera pentsatu dutela "Erromako Ehunok". Gerora, etorkizunera behatzea izango dela, alegia,

ezagubiderik zuzenena, orainaldia konpreni ahal izateko.

Erromak, bada mandatu eskatu zioen USA-ko Ikergu famatu bati, mundua konprenitzeko tresna zientziakoa eta "muragarria" asma eta egin zezala. Bai asmatu ere, Massachusetts Institute of Technology (M.I.T.) deritzan Ikergu ospe-tsua. "World model", hau da, "mundu eredu" izendatu dute. Gaur hemen azaldu ditugun munduaren joerak, ereduak eman dituen standard joerak dira. Ikusiko dugu, alabaina, zernolako joko atera daitekean eredu edo iker-tresna honekin eta, bidenabar, zer nolako ondorioetara erakartzen gaituan.

G. ANSOLA

Baserraren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserrri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda. de Francia, 1

— I R U N —

YOGUR

GURULESA

GOGOZKOENA

Lehen Kondaira

EUSKAL ENDA (I)

ENDA ZER DEN

Oraingo gizon guziak mota-sail (*) eta mota (*) batekoak gera: Homo sapiens alegia.

Hau esatean batasun bat aipatzen dut. Baina denontzat bada ezberdintasunik egungo gizonen artean: batzuk zuriak, besteak oriak, batzuk aundiak besteak ttikiak...

Sail hauk endek osatzen dituzte. Baina ez dugu oraindik enda zer den esan. Hona hemen:

"Gizaldiz gizaldi igaro ditezkeen gorputzeko ezagungarri bereizi batzuk dituzten gizonen" enda bat osatzen dute.

"Gorputzeko ezagungarriak" diodanean anatomia, fisiologia, patologia aldeko ezagungarriak esan nahi ditut: luzaroa, azal-margoa edo kolorea, ile-gaia, gorputz-atalen (*) luzeroa, odol-gai batzuen azalmena eda eza...

Ezagungarri hauek "gizaldiz gizaldi igaro ditezkeenak" izan behar dute eta ez bizitzan zehar inguruak edo giroak sortutakoak; hauek ez bait dira gizaldiz gizaldi igarotzen.

E.b. Azal zuria duen norbaitek droga batzuen bidez bere azala beltz bihurtu dezake. Ezagungarri hau, ordea, ez da bere semeetara igaroko: bere semeak zuri izango dira. Gizon honek, beraz, beste beltzekin ez du enda bat osatuko.

Enda itz hau antropologiaz kanpo ere sarritan erabiltzen da, baina bere esan nahia galdiaz. Honela itz hau Erri, politika edo izkuntza sail batzuk izendatzeko erabili ohi da.

E.b. "Judu enda" esan ohi da. Badakigu, ordea, juduak munduko erri guztietan direla eta erri hauek gizonekin nahastuak gainera. Gorputzez amerikatar, egiptotar, alemaniar... dira; guk eman dugun definiziotik urrun beraz.

Izkuntzaz, ohituraz, t.a. bat diren erriak osatzen dituzte.

Badira, ordea, endaz eta etnia bereizi diren erriak; endaz bat diren haiek, etnia ere horrela izatea alegia; Euskaldunok besteren artean.

MUNDUKO ENDEN SAILKETA

Eginak diren saliketetatik bilduma bat eginaz munduko endak ogeitabostetan banatuko ditut.

Ogei-ta-bost enda hauek lau sail aunditan bil genitzake:

1.—Aintzin endak.

Enda hauen gorputz ezagungarriek beste endak baino bilakaera (*) geldiagoa izan dutela adierazten digute.

Bi dira: Ceilan islako mendietan bizi diren BEDAK eta AUSTRALIATARRAK.

Bedak:

Milaka batzuk besterik ez dira. —Gorputzera ttikia dute, 1,60 metroz beherakoa.

—Bekokia etzana dute eta bekain-gaina jasoa.

—Beren gogolantze edo kultura: —material aldetik atzeratua: sua egiten ez dakite.

—Gogo-bizitza (*) gai mailakoa ordea.

—Azal ilunekoak dira, baina ez beltzak.

—Ile kizkurra eta luzea.

Australiatarrak

Europatarrak lurralde haietara eldu zirenean 300.000 zirenak orain —kolonizadoreen bihotz-gabekeria— 50.000 dira.

Beste bat ere bazen lehen: TASMANIARRA.

Azken tasmaniarra orain dela 100 urte il zen. Tasmania islan bizi ziren eta ingelesekin aldetik izan zuten eraso dela bide DANA galdutako ziren.

2.—Enda beltzaskak.

—Azal ilunekoak dira eta beren ilea bihurria dute.

—Sudur zabala.

—Matrail aldea aurreratua.

Beltzaskak sei enda dira.

3.—Enda zuriak.

—Azal zuri edo erre. Ile leuna.

—Sudur estukoak gehienbat.

Enda zuriak amaika dira.

4.—Enda oriak.

—Azal oriska. Ile leuna.

—Sudur zabalekoak batzuk eta estukoak besteak.

Enda oriak bederatzi dira.

EUSKAL ENDAZ EGINDAKO LANAK

Asi aurretik hau esan beharrean naiz: Euskal endaz ditudan argibideak, batez ere zenbakizko argibideak, Añamendi liburu-saileko "La Raza Vasca" liburutik artuak ditut.

Euskal-Erriara eldu diren jakintsu oro, gure Errian nabarmen-tzen den aldaketa ikusita arriturik geldi ohi dira eta aspaldidanik beren lanetan euskal enda aipatzen dute.

Datozen lanetan euskal endaz arituko naizenez, aurretik euskal enda aztertze lan egin duten batzuen izenak aipatu nahi nituzke.

IZTEGIA

Mota: especie.

Mota-sail: genero.

Gorputz-atal: miembro corporal.

Bilakaera: evolución.

Gogo-bizitza: vida espiritual.

Odol-sailak: grupos sanguíneos.

Quatrefages, frantsez naturalista bat zen.

Orain gizaldi bat honela zion "Souvenir d'un naturaliste" liburuan:

"Euskal enda jakingarria da beren edertasunaren aldetik, izan ere, eduki dituen odol-nahasketak eduki arren, ain garbi iraun du. Bere bereiztasun garrantzizkoenak hauek dira: buru-azur borobiltzua, bekoki zabala, sudur zuzena, aho eta okotza gozotasunez gurituak, arraultza erako aurpegia, ile eta bekain ilunak, azal erre, gorputzera ez aundi eta ez ttiki baina oso egokia, esku-ankak ttiki eta itxuraz egokiak".

Oharpen hauek, ordea, gain begiratu batean egindako oharpen batzuk besterik ez ziren; zientifiko aldea falta zuten.

Paul Broca

Hau izan zen lehenik zientifiko gisan euskal enda aztertzen asi zena. 1862an Gonzalez Velasco eta biak Zarauzko ilobietan jardun ziren, bertako buru ezurak aztertzen.

Geroz P. Broc Lapurdin egin zuten bere lana. Collignon

P. Brocaren ikaslea izan zen. Garrantzizko lanak egin zituen. Bere lanen berri "La race basque, Etude anthropologique" liburuan argitaratu zituen (Paris 1899).

Bere lanik zabalena Ipar-Euskal-erriko guda-mutilen artean egin zuten.

Telesforo Aranzadi

Bergaratarra zen eta Euskal endaz egin den lanik garrantzitsuen berarena da.

Bere liburuak ugari dira: "El pueblo euskeldun". "Cráneos de Guipúzcoa". "Cráneos de Vizcaya". "Síntesis métrica de los cráneos vascos".

Geroz egin diren lanek honek egindakoak ontzat eman dituzte.

Eguren eta Bengoa

Euskal tipoko emakumea. Añamendiren «La Raza Vasca»tik artua.

Hitzaldiak Beasainen

Beasainen, hitzaldi batzuk eratu ditugu ezkongai nahiz ezkonberri gazteentzat. Hitzaldi hauek San Inazio kaleko CLUB DE LA AMISTAD aretoan izanen dira ilunabarreko 8etan eta Goierri ballarari begira antolatu dira. Hona egitarua:

Hilak 12.—Astelehena. Giza-emakume soinen azterketa. Seksu harremanak.

RAMON FERNANDEZ ETXABE Sendagilea (Eme-ikerle edo ginecólogo).

Hilak 13.—Asteartea. Jaiotza-neurketa.

RAMON FERNANDEZ ETXABE Sendagilea (Eme-ikerle edo ginecólogo).

Hilak 14.—Ezkonduen egunoroko bizitza. Ezkonduak kontsumo gizarlean. Bikotearen erantzukizuna.

JOXE BENARDO GARMENDIA (Gurasoa).

Hilak 15.—Ezkontzaren moralak.

DIONIXIO AMUNDARAIN (Aita beneditarra).

Hilak 16.—Giza-emakumeen psikologia. Ezkontzaren krisiak. Beren psikologia.

Oharra: Psikologo euskaldun baten bila gabiltzalarik, ez dugu izenik aipatzerik.

MUNDUKO ENDA GUZIEN SAILKETA

ENDAK	EUROPA	AFRIKA	ASIA	OZEANIA	AMERIKA
Aintzinakoak			Bedak	Australiatarra	
Beltzaskak		Etiopio Melano-afrikano Negritos	Melano-indu	Negritos Melanesica	
Zuriak	Nordikoa Esteuropea Dinarika Alpina Mediterranea Euskalduna		Ainu Anatoliarra Turaniarra Suboriental Indoaigana		
Oriak		Koisanida	Siberiana Nortemogol Centromogol	Polinesia Submogol Indonesia	Eskimal Amerindia

"Estudio antropológico del Pueblo Vasco" (1914). Hau izan zen bere tesis doctorala. Araba aldean lanik asko egin zuen.

Hirckfeld (1919)

Endak elkarrengandik bereizteko odol-sailak (*) zuten garrantziaz jaketu ziren. Hau izan zen lehen lanak egin zituena.

Jauregiberry

Bere azterketak Ipar Euskal-Erriaren egin zituen. Euskal endaren odol aldeko bereizitasunak argitzen ahalegin aundirik egin zuen.

T. Aranzadi eta J.M. Barandiaran.

Euskal endaren aztarrenak Lehen-Kondairan zehar argitzen ge-

hienbat saiatu direnak dira. Gaurregun Aranzadi Taldea dugu jarraitzaile.

Marzelino Aizpurua

Aranzadi Taldean

LIBURUAK

«Mitxelenaren idazlan hautatuak»

ETOR-ek berriki argitara emana, arrabotsa franko eta ondorio ugari ekarriko duen liburu baten aurrean gaudela iruditzen zait. Ados izan ala ez ados, aspaldiko honetan euskeraz agertu diren bizienetako bat da; eta bilduma honetaz berriro liteke Mitxelenak berak dion berbera: «Ordutik hona, zenbat eta zer-nolako liburuak agertu dira euskeraz!»

P. Altunak prestatu duen bildumak ez du akatsik; eta, besteak beste, idazle eta saiolari presentatu digu Mitxelena. Gure Errenteriarra hizkuntzalari soiltzat eza gutu ohi delarik, egoki datoz haren idazle-nortasunaren atal hauek; eta artikulu hauek Baroja, Escudero, Martin Santos, Charles Chaplin, eta abarren argitan ikus dezakegu Mitxelena.

Idazlan horiek anitz aldizkaritan sakabanaturik daude («EGAN»en bereziki), eta gazteek batez ere ez zituzten ezagutzen. Noiz egingo ote da gauza bera euskarari buruz erdaraz hortik zehar erdi ahazturik edo galdurik dituen artikulu-pilo gaitzaz? Liburutan bildurik daukana («Fonética Histórica Vasca», «Historia de la Literatura Vasca», «Textos Arcaicos Vascos», eta baita, ene ustez, gure hizkuntzari buruz Mitxelenak idatziak dituen lanen laurdana ere. Gure argitaratzaileek dute azken hitza.

Altuna-ren bilduma honetan, Mitxelenaren biziaren berri ematen zaigu. Irakurleak soma dezakeenez oso murrizturik dago parte hau; eta Mitxelenaren zazpi urte bortitzenak aipatu ere ez dira egiten. Geroak osatuko du ezinbesteko hutsune hau. Ezagutzen ez genuen «Memorias de un jekide» (1934) aipatzen digu ere, erdaraz idatzia, eta zoritxarrez halako batez sartara botata.

Jator kondatzen dizkigu egileak parte horretan gaztaroko bere larritasunak; eta gerokorik aipatzen ez badu ere, erraz antzematen dugu Mitxelenaren bizimodu nekezari, eta harritu ere egiten gaitu haren barne-deiaren gotorrak. Mitxelenak, sail honetan edo hartan nabarmendu eta garaitu duten gizon guztiak bezala, lanez, burrukaz, nahigabez, malkoz, iraupenez eta gogortasunez garaitu du. Berak egin du bere eskuez bere burua; ez inguruko losentzek edo ohore errazek. Mitxelena burrukan zaildu da, eta azterpidearen zorrotza erantsi dio euskararen jakintzari; eta liburu mamitsu hau, ahal den neurrian, burruka eta zorrotzasun-erasketa horren lekuko da.

Euskal literaturaz mintzo zaigularik (Orixe, Etxepare, Oihenarte, Atsular, Mogel) zentzuz eta jakinduriarekin egiten du; eta oso orrialde irakurgarriak eskeintzen.

Baina, dudarik gabe, euskararen batasunari buruz diharduelako, hiru kapitulurik ekarriko dute, nik uste, zalapartarik handiena: 1) Arantzazuko Txostenak. 2) Baiona-ko Txos-

tenak. 3) «Azken ordukoak» deritzana.

Arantzazuko Txostena (1968-an Euskaltzaindiaren aginduz prestatua) ezaguna zen, oso ez bada ere. Euskaltzaindiak berak argitara du osorik (ikus «Euskera», 1968). Iñaki Beobidek ere 1969-an, Irakur Sail-ean, argitara zuen. Baina «Euskera» urtekaria gutxi ezagutzen du euskaltzainengandik at; eta Beobideren liburuak ahituta dago. Makina bat euskaltzalek, horrela, ez zekien Arantzazuko Txostenaren bila nora jo. Horrengatik, hain zuzen oso penagarria izan da Arantzazuko Txosten horren eraskin gisa aurkeztu zen hitz-zerrenda luzea (2.000 hitz idazkera batuan) Altunak bilduman ez sartzea. Zerrenda hau talde-lana izanik ere (Mitxelena eta Laffitte besteren artean) bilduman sartzea merezi zukean, Mitxelenaren eskua ageri baita.

Baionako Txostena (1970) ez da batere ezaguna. «Euskal Idazleen Elkartea» orain dela bi urte Baionara bildu zenean, Mitxelena bertara joateko zen; baina azkeneko mementoan ezindurik, «Baionako Txostena» deritzan lan hori bidali zigun hara bilduoi aditz batuari buruz. Mitxelenaren iritziz horiek eta Arestik bere «Batasunaren Kutxa» moldatzeko erabili zituenak guztiz gertatu ziren elkarren ukaera; Mitxelenak gipuzkera proposatzen baitzuen paradigmen oinarritzat, eta Arestik berriz lapurtera. Liburuak ez du ekarri Arestiren parteak baidiz. Bidezkora zen, hortaz, eta sobera luzatua izan da ene ustez, Mitxelenak Idazleen Elkarteari egin zion proposamendu ezezagun hori hitzez hitz argitaratzea.

«Azken Ordukoak» (1972) deritzan lana, azkenekorik, berria da osoki; eta, 18 orrialdetan barrena, Baionako Txostenaren irizpideari eusten dio Mitxelenak. Alegia: paradigma-kontuetan gipuzkera hartu behar dela oinarritzat.

Ene ustez, eta dagoeneko hameka aldiz esana eta idatzia dut gauza bera, euskararen batasuna behar da; eta GAUR behar da, eta OSOA behar da, bai idazkeran eta bai fonetikan: ez bihar, are gutxiago etzi, eta ez erdizka. Ez inolaz ere hemendik bi, bost edo hamar urtetara.

Aditzaren arazo hau, bestalde, teknika-arazo bat da, biologia edo programazioa bezala; eta ez uste-kontu bat. Euskararen teknikaren arazoetan, Euskaltzaindia dugu gidarizat (beste edozein herritan hizkuntza-teknikaren arazoetan bertako Akademia gidari den bezalaxe). Eta Euskaltzaindia badugu lehenengo mailako tekniko bat: Kol-do Mitxelena.

Uste dut, beraz, sasi-jakintsuen eta hizkuntzaren petrikiloen izurriteari zinez eta azkar eman nahi badiogu akabera, Mitxelenaren iritzia hartu behar dela ontzat; eta, paradigmatik dagokionez, hortaz, gipuzkera hartu behar dela oinarri-

tzat. Aditz-kontuan guk orain Mitxelenaren (eta Euskaltzaindiaren) irizpidea ontzat eman ez bagenez, ortografia edo deklinabide-kontuan bestek gauza bera egiteko aitzakia geronek eskaini genezake. Horren zai daude batasunaren etsalak. Eta horixe izango litzake, hain zuzen, euskararen batasunari egin lekiokan kalterik larriena: alegia, gu geu Euskaltzaindiaren izena edo aginpidea lardazkatzen hastea.

Zer falta da? Dizut / dautzut, didazu, nizun / nautzun, bikoteetan lehenengo saila ontzat ematea. Hautakizun horren aurrean luzaz tematzea eta kokatzea bidezkoa ahal litzake? Bene-benetan: ez dut uste. Badago besterik, alajainen!

Arantzazuko bileratik honutz batasunaren aldeko abiada moteldu egin da, ene ustez. TBO berri bat, esate baterako, berriz ere ortografi-hutsez beterik agertu da aste hauek! Batasunaren kontrakoak berriz hasi bide dira lotsagabeki muntzatzan, eta beren «eskubideak» (erdaraz «ombre», «muger» eta «vurro» idatzeko!) aipatzen. Orain dela egun batzuk, Nobela-Sariaren arazo ezin lotsagarriagoa ikusi dugu: Euskaltzaindia bere buruaz ahal-eturik, Arantzazuko erabakiak Euskaltzaindiak berak hildakotzat emateko zorian, eta ia-ia jukutri-bidez Arantzazuko erabakiei eusten... Nun ikusi da horrelakorik? Euskaltzaindiak ez du baimenik eskatu behar. Analfabetoak ikastolara! Eta kitto!

Seirehun andereño ari dira ikastoletan lanean; urtero 80 edo 100 liburu agertzen dira euskaraz; alfabetakuntza-ikastaldietan mila ari dira gure hizkuntza ikasten; irratietan, biltzarretan, euskara BAT behar da, BAKAR BAT; ez mila «ama-euskera» arlote eta zarpail. Otoi, beraz: onar dezagun bide bakar bat, Euskaltzaindiarena. Utz dezagun alde batera, ausarki eta lasai, aspaldiko geure arloteria; eta teknika-arazoetan mintza bitez teknikoak, eta isil bitez gainerakoak. Hori da batasunerako bidea.

Eta bide hori «jebismo»az, ezjakintzaz eta «taifa»-keriez bestaldekik abiatzen da.

LARRESORO

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

ZINE ? ZINE Ipar Ameriketako zinea (I)

Ipar Ameriketako zineak, berebiziko garrantzia du, ezpairik gabe. Ango zine industria, naiz gaur egoera apalagoan bizi izan, goi mailan egona da, eta bere zuzendariak, nortasun berezi bat ezartzen die pelikulei. «Aeropuerto» filmaren zeatzenak adierazteko adibidez, esakun au sortzen zaigu leenda-bizi: «Pelikula ori, jatorriz Ipar Ameriketarra duk». Berdin beste zenbait «Western» edo musikazko komeria ikusi ondoren: «Ipar Ameriketarra duk», eta kito.

Gauza onek, zera esan nai du: Nazio bakoitzak, era berezi batetara egiten duela zinea; nortasuneko arropaz jatten duela alegia.

Orain beraz, Ameriketako zineaz itzegingo dugu, zinearen inguruan sortu duten industria, antzeslari eskola, zine ola eta abar aipatuaz.

Zine onen kondaira ordea, gure lantxoetan agertzeko zabalegia izanik mugatu bearrean garenez, zineko iriburuak, ots, Hollywood-ek izan dituen zuzendari ospetsu batzuri lotuko gaitzaizkio. Auek bait dira (produktore edo zine sortzaileen baldintzapetan, noski) zineari forma ematen diotenak.

Ango antzeslari sonatuei buruz

Sikolojia eta gizarte alderditik ere badu zenbait erakutsi, giro kapitalista batetako guztiz aberats batek dituen berekoitasun, auleria eta ukazioak agerian ipiniak.

Welles-ek berak onela dio: «Nik pertsona guztiei eskaintzen diet itzegiteko aukera berdina. Baita nirekin bat ez datozenei ere. Etsalei ere, beren arrazoi bideak erabiltzerazten dizkiet eta ori dela-ta gizon atseginak egin daitezke ikusleentzat, pelikularen esan naia zalan-tzan jarriaz. Baina gehienez ere, pertsona batzuen jokabideak dira zalan-tzak. Pelikularen funtsa inola ere ez».

«The Magnificent Ambersons» pelikula ezik, beste guztiak, pertsona nagusi baten inguruan erakitakoak dira. Welles-ek, bere buuruaren ispilu ditu izen ezberdineko (Kane, Othello, Macbeth eta Arkadin) pertsona auek.

Welles-en filmetan, zuzenbidea eta andimandikeriaren arteko borroka nabarmenak da, eta ia beti, kontzientzia isilarazten duen andizale agertzen zaigu bera.

«Citizen Kane»-z gainera ere baditu Welles-ek eztabaidatuak izan diren lanak, baina aipatzekoa da

Orson Welles «Gaitzaren egarri» filman.

ere («mamu sakratuei» buruz, beste era batetara esateko) idaztitxo bat egiteko asmotan gara.

Mamuk mamu eta besteak beste, as gaitzen bada zine zuzendarietara.

ORSON WELLES

II Gerra Nagusi aurretik, gizon onen aditza bazen. Oso gazte zelarik (ogeita iru urte besterik ez bait zituen artean), jendeak bazuen bere berri.

Izan ere, eragin izugarria izan zuen 1938. Urrian C.B.S. irrati-egin zuen «Mundu arteko gerra» lanak.

Urrango goizetik, ondoren zebilkion R.K.O. zine sortzaile etxea. Trautan ibili eta gero, ara zer konponketara eldu ziren: Wellesek, 125.000 dolar jasoko zituen aurrez zine zuzendaritzako lanengatik, eta pelikula bakoitzaren etekinetik % 25 gainera. Zineko kondaira guztian, ez zen orrelakorik inolaz gertatu.

1939 urtean asi zen Hollywood-en lanean, eta 1940ean, burutu zuen «Citizen Kane» bere leen pelikula.

Baina zer zen «Citizen Kane» filma?

Egunkari askoren nagusi zen William Randolph dirutsuaren bizimodua batik bat. Egunkari ofizioak U.S.A.-n izan dituen monopolio eta aldaketak ere azaltzen zituen.

zuzendari onetan asiera asieratik Europak izan duen erasana. Pelikula guztiak bait dute Europako ikutua oraindik orain Arthur Penn-ek salatzen zuenez.

Eta Welles obeto ezagutzearren, azter dezagun beste lan bat; «The Trial» edo «Hauzia».

Kafka idazlearen nobela sakon batetan oinarritua da, eta pertsonaren giro, jokabide, askatasun naia eta abar erabiltzen ditu. Gizonaren barnemuinetara jotzen du beraz.

Gizona, ies egin nai duen giltzapetua dugu. Baina askatasun bidea aukeratzeko, munduaren arinkeria eta azaleko, itxurazko kontuei jaramon egiten badio, erio-tza besterik ez du jasoko ordaintzat.

Mundu oni, zikinkeria, zakarkeria, arrotzkeria eta naasketa bait dario, zine oialean bete betean agertzen duen arabera.

Orson Welles, antzeslaritzan ere aritu zaigu, zuzendaritzatik at.

Antzeslari iaioa dugu bere zenbait pelikulatan ikusi dugunez. ospetsuena da nire ustez. Denbora lekuko.

Bere lan aipatuak auek dira: Citizen Kane, The Magnificent Amberson, The Stranger, Lady from Shanghai, Macbeth, Othello, Touch of Evil, Mr. Arkadin, The Trial, Falstaff, The immortal Story e.a.

UNANUE-TAR XABIER

pasai donibane

EKAINAREN 23 an

ARRATSALDEKO 7 ETAN: Txistulari eta buruhaundiesen ekinaldia. **ARRATSALDEKO ZAZPITERDIETAN:** Zuhaitzaren bedeinkapena eta "ITSAS MENDI" euskal-dantzari taldearen aurrekoa zuhaitzaren aurrean.

EKAINAREN 24 EAN

UMEEN EUSKAL JAIA

GOIZEKOA 9 ETAN: "ITSAS MENDI" txistulari taldearen goiz-erestia.

GOIZEKO 9 1/2 ETAN: Umeak taldean, euskal-jantziz apaindurik, Elizara bidean txistularien atzetik.

GOIZEKO 10 ETAN: Umeen MEZA EUSKERAZ Elizan.

GOIZEKO 11 1/2 ETAN: Ume guztien biltzarra MEIPIN eta Santiago plazaraifoko ibillaldia: txistulari-taldea, dantzari-multzak, euskal-jantziz apaindutako umeak, umeen danborrada musikoen talde eta gudi apaiñez.

GOIZEKO 12 1/2 ETAN: "UMEEN JAIA" Santiago plazan: agurra, txistularian saioa, VII garren marrazki leiaketako sari ematea, danborrada.

ARRATSALDEKO 4 1/2 ETAN: Dantzari taldeen ibillaldia Santiago plazara.

ARRATSALDEKO 5 ETAN: "EUSKAL JAIA": dantzari, abeslari, sokatira eta arrijasotzailez, aizkolariz eta dantza-leiaketaz.

Ondoren ERROMERIA.

EKAINAREN 25 EAN

ARRATSALDEKO 6 ETAN: BIGARREREN TXAPELKETA BAILLARA KO UMEENTZAT DANTZA.

iurreta

JAIK

Maiatzaren 3 eta 7 an izan dira Goiuri hauzun Santikurutz jaiak. Meza, dantzarien dantza, bertsolari, gizon-proba etab.

Maiatzaren 14ean, toki berean, Gerediaga elkartearen babesean egiteko zen II. Gaztetxo Eguna eurtan itto jakun. Hala ere hainbat ume eta gaztetxo batu ziren lorretako enparantzaren eta bertan igaro behar izan zuten zelan halan eguna.

ALFABETATZEA

Hiru tokitan egiteko zen. Oromiñon esan digutenez hiru-lau bakarrik batu zirenez gero hasi gabe dira.

Iurretan talde bitan ari dira. Hamarren bat gazte eta hogeita bosten bat ume-gaztetxo. Azken hau gehiagotuz doaz.

Harri Aundin monjen etxean ari dira. Zortzi gazte izenak eman zituzten eta beste sei neska, mojetakoak gehitu jakez. Hamabiren batetik dihardute, ikasteko gogo handiz gainera.

Monja honeek, Pasiotarrak, igaz ere utzi zuten tokia. Lehen pauso xalogarria, benetan. Ikastaro barruan euskara sartzeaz ere ez leuke xarto egingo.

IKASTOLA

"Parvulario Goiuria" delakoak baimen ofizialak lortu ditu. Baina datorren urterako irakaslerik oraindik ez du.

ESKOLAK

Harri Aundin, Amezketan orain berrogei urte inguru egindakoak ur barik dagoz. Oroñiñon, datorren urterako ez ei dago maistrarik.

Iurretan eta amaizera doan ikastaro honetan leku faltaz, hainbat ume gelditu da kalean. Eskola berriak egitekotan dira, baina ez dira hasi.

Igaz hainbat eta aurren... beste hainbat?

HIRU

lazkano

IKASTOLA

Bere zailtasun eta guzti, goikoen eta albokoen aurkakeria eta guzti, zenbaiten axolagabekeria, geldiekia, utzigabekeria, errazkeria eta guzti, aurrera doa, zeharka-meharka bederen: zenbaiten kementasunari esker, herri zati handi latente berotasunari esker. Eta aurrerago, berotasun hori areagotzen den neurrian egingen du. Hainbat oztoporen artean (albo-albokoak ez dira amutsenak) jendea lan egiteko prest dadukan herriak badu us-tetsu bizitzeko arrazoinik, eta Lazkaok badaduka horrelako jenderik, andereñoak tarne direla (hau ere esan egin behar: beren alokairutxo jasotzen dutela eta, askorentzat merezimendurik ez bait dago horretan).

Hain zuzen, hile honen (Ekainaren) 27an, ikastolako guraso eta laguntzaile guztiek beren Batzar Nagusia izanen dute. Aukera egokia, auspoak arnasa berriz betetzeko eta jende berria itzar erazteko eginpide horretara; izan ere, horrelako okasioek, jo eta hautsi eta jendea gogait erazteko ez, baina eragiteko behar lukete izan.

Badakizue, beraz: Ekainaren 27an, Ikastolako Batzar Nagusia.

Bestalde, datorren Ikastaroa ere prantatu beharra dadukagu. Horretarako, jakin beharra, haurretatik zeintzuk jarraitu nahi duen ikastolan, eta zeintzuk hasi nahi duen datorren urtean. Jakin erazi, beraz, arduradunei. Izenak emateko epea, Ekainaren 15 artekoa da.

HITZALDIAK

Dakizutenez, haur hezibideaz jabetzen joateko, zenbait hitzaldi antolatu digute. Lehenbizikoa, joan den hilaren 18an izan zen. Inor gutti atera zela derizkiot asper-turik. Bigarren, idazki hau hartuko duzunerako, emana izanen da. Horien premia eta garrantzia begi bistan dago. Gaur, agian, inoiz baino gehiago mintzo gara haurren heziketaz; ez dugu arrazoinik falta. Baina, horri, zeharka, gurasoen eta helduen heziketa zor zaio.

PARROKIA

Aspaldi honetan, goi aldea bederen, isilik dadukagu Erretore berriri buruz. Zertan da? Denborak antolatuko duelakoan? Behe aldean ez da nagusi uste hori. Ez da seinale txarra! Jendea kezkarazten duen arazoa, arazo bizia.

Hartu berria dugu, eliztarrok Batzar Nagusira deitzen gaituen orria: Ekainaren birako. Bejondai-zuela, "salsa" hori oretu duzutenoi: Egia nahi duenak, argiaren beldurrik ez du.

PARROKIA RTEA

Zabaldur berria da, hankaz gora botea izan dela. Ordizia arziprestazgo mailan, Caritas antzeko elkarte bat antolatzeke asmoa zebilen hor nonbait. Itsasondokoa bezalako krisialdirako eta bestelako sozial beharretarako erreserba bat biltzeko elkarteak izango zen. Parrokiartekoa; ez ordea eliza barruko bakarrik. Baina, porrot egin duela, jakin dugu.

Arrisku handikoa, omen. Jakitekoak litezke, zeinarrisku mahain gaineratu diren. Goi aldekoak? Jorera askotako taldeak batera ezin etorri aldekoak? Eliza joaten den zenbait jende mota minbera egingen litzakeelako, eta "elkartasuna" hautsi egingen litzakeelako?

Orduan, agian, kristautasunari interpretazio berririko bat zor litzaiok.

Iturri Zahar

legorreta

1.700 biztanle ditu gutxi gora beera Legorretako erriak. Baserritar gutxi. Kanpoko errietatik etorritako asko, geienak euskeraz ez dakitenak. Kaleko aur geienak erderaz. Etxe berriak, famili berriak baiñan lantegi berririk ez. Langille asko, batez ere gazteak, erretik

kanpora, bakoitzak lana arki leza-keen alderdira. Gaztetxo asko ikasten.

Eumen bat gazte eta gaztetxo an eta emen ikasten. Batzuk goi-maillako ikastaroan Bilbao eta Donostia aldean. Goyerriko eskolan sail bat esku lanen bat ikasten "mekanika" neurrian.

Baste sail bat Besaingo Institutuan, Ordiziako akademian, Tolosako ikas lekuetan eta beste sail bat Beasaingo Lizeoan euskal giroan bere estudioak osatzen. Badu gaztetxo askok ikasteko gogoia baiñan lantoki egokirik ezin arkitu dutelako illundu egiten dira bere ametsak. Errian bertan bada naikoa neska-mutil bertako eskoletan. Berreunen bat neska eta mutil erriko eskoletan eta eun da amar bertako ikastolan. Lantokirik ez dago-lako, errian azi diran gazte asko kanporako ametsetan eta ezkontza bidea artzerakoan lantegi ingurura biltzen dira. Kanpoan lan egiteak sortzen ditu lantoki inguruko lagunak eta erretik alde egiteko zale-tasuna bere inguruan dabilzan lagunak kanpoan bizi ditalako.

Lantoki arazoari begiratu eta de-gu aurrerapen aundirik ikusten eta gure gazteentzako etorkizun illuna erri bizitzari begiratu eta. Neska gazteak mutilen antzera erretik kanpora lanera, errian gelditzeke amets aundirik gabe, nun lan egi-rik ez dagoelako.

usurbil

BOSTI BATERA OMENALDIA IL ONEN 18 AN

Usurbilgo Elizaren apaiz diran D. Julian Azpiroz erretoreari eta D. Franzisko Aranburu, Zubietako apaizari. Elizako abeslari diran Anjel Aranburu eta Sebastian Sagardiar eta urtetan serora izan zan Jertrudis Urkia zanari ain zuzen ere.

Berrogeita amar urte beteak dituzte apaizgoan bi apaizek. Ogeita emeortzi urte daramazki D. Julian Azpiroz Usurbilgo erretoretzan. Aurten betetzen ditu irurogeita amazpi urte. Berastegin jaioa dugu.

Berrogei urte daramazki, berriz, D. Franzisko Aranburu Zubietako eliza zaitzen Usurbilgoari lagunduz. Irurogeita amasei urte beteak dauka. Oiertzuarra dugu jaiotzez.

Abeslari ditugu, jalo ezkerotzik nik uste, Anjel Aranburu eta Sebastian Sagardia eta il arte jarraitu bearko dute. Biak usurbildarrak jaiotzez. Lanbidez, Angel, kartero, txistulari eta torreko erlojulari, sakristau eta organista-ordezko. Sebastian, berriz, ille-mostaille. Leengo bien adiñekoak ditugu auk ere.

Serora izan genduan urtetan, berrogeiren bat urtez, Jertrudis Urkia. Usurbilgo alaba. Martxoaren 2 an il zan 74 urterekin, omenaldi au egitea erabakita gero. Goian bedi. Urteak egin zituan seroratzan eta maistratzan.

Bost auei egiten zaie, beraz, omenaldi ekainaren 18 an, igandez. Amaiketan Meza Nagusia, gotzai jauna buru dala. Perosiren meza euskeraz iru abotsetan. Ondoren pelota partiduko. Ordubetan bazkaria. Oroigarri ematea. Arratsaldean «Andra-Mari» abestaldearen saioa.

Zorionak alde aurretik.

A. R.

mutriku

MUTRIKUARRAK TXAPELDUN

«Laterriko Soka-tiraren Txapelketa» zala ta, Korputz egunez Mutriku-ko «MIJO» ballarako soka-tiralarik gazteak, arrigarrikzko jokaldi bikainak eginak dira Markiñako pelota-lekuan. Amabi talde, zein baiño zein gogorrakoak, agertu ziran soka-tirari asiera emateko. Oien artean, Aginaga, Ernani, Zarautz, Eskoriatza, Gernika, Gatika, Dima, Deustu, Muxika, Mutriku ta abar...

Jokoa bizi asi bazan ere, ikusleak etziran lo egon, izan zuten bai, jokatzaleei oi egiteko aukera ederra. Ango jokoaren bizitasun eta jendearen deadaurak bakoitzak norberen taldeak bizi-eraziaz. Burrukaldi gogorraren ondoren Mutrikuarrak nagusi gelditu ziran. MUTRIKUARRAK TXAPELDUN.

Ona emen Mutrikuko taldean leku artu zutenen izenak. Zuzentzaille, Jose Antonio Arrizabalaga. Soka-tiralarik, Sebastian Ituarte, Jose Mari ta Juan Mari Egaña, Rufino Ituarte, Jesus Churrua, Jose Alkorta, Pedro Alkorta eta Jose Maria Astigarraga. Aurrera muti-lak, eta zorionak.

«ZIÑUA» ELKARTE BERRIA

Mutrikuko arrantzaile gazteek badute nun elkartu. «ZIÑUA» arrantzaleen elkarte dugu, elkarte txukun eta egokia, arrantzaile tanke-rara tajutua. Barrundik itsas-argi, itsas-orratz, sare eta beste itsas-tramankuluz apaindua. Barrura sartuaz batera, bai dirudi kresal usaia nabaitzen dala. Elkarte au arrantzale gazteentzat sortua izan arren, beste arrantzaile egiñak ere, gazteen babesera biltzen dira, bertan mokadu goxoak egiñaz anaitasunezko elkar-izketa biguñean pozal-diak igarotzera. Leku eder eta paketsua benetan. Bertako leendakari Elorditar Yon, batzarkide eta bazkide guziei gure zorionik be-roenak eta egite bikainak opa dizkiegu.

AGURTUAK

Urte batzuk Mexikon igaro ondoren, emen agurtu dugu gure lagur zaar Bullaintar Karmen. Ongi etorri.

ERIoTZA

Malatzaren 31an, irurogei eta iru urterekin Jaunak beraganatu zuen Elezgarai Landatar Tomas, gizon on ta arrantzaile zintzoa. Bere emazte naigabetuari eta seme-alaba guziei gure samin agurra.

OSAKETA

Donostiako sendaetxean operaturik arkitzen da gure adiskide Uran-gatar Txomiñ. Leen bait leen sendatzea opa diogu.

LAU

elgoibar

Batzuen nahigaberako eta gure itxaropen eta pozerako aldatzen ari zaigu gure herriko giroa. Bai, orain 12-14 urte sei-zortzi «erdi-fanatiko» besterik ez ginen eta gaur danetariko jendea aurkitzen da giro honetarik hurbil. Batez ere

egun haetan ikus ahal izan dugu giro honen aurrentza nolako den. Orain 12-14 urte ikastolaren inguruan sei katu besterik ez ba ginen ere, egun hauek jai aldietan ondo baino hobeto ikus ahal izan dugu, herriaren ikastolakekiko harrra ona. Gaur danetariko jendea aurki dezake ikastolaren inguruan, nahiz arkiteto, ekonomista, industri-gizon, irakasle, apaiz eta beste zenbait ikasiren tartean eta batez ere gazte jendea. Gaur zer-baitetan mugitzen den jendea ikastolaren inguruan dugu eta hau aprobetxatzen dugu Elgoibarren.

Hiru egunetako jaiak izan berri ditugu eta herriko artistak eskeintzute nahiko gai, jai hoiak eratzeko. Hilaren 26 an eta ODEON antzokian izan genuen lehenbiziko jai aldia eta benetan apaina, eta goraltzekotan, parte hartu zuten guziak merezi dute goraltzea, guk beren izenak aipatzen ez ba ditugu ere.

Hilaren 27 an, gazteek, berbera bat eratu zuten ikastolaren alde dirua biltzeko eta nolako lana egin duten, gazteriaren erantzuna dugu erakusgarri egokiena. Lehenago Espresion Sonora bera ere, mututu zanean, euskal zaleok ez genuela asko galdu esan genuen, baina orain besterik da, gaur euskerara dijoakigu talde hau ere, eta, poztutzeko dugu hau ere.

Eta hilaren 28 ko jai aldiak zer esan? Ez dugu uste neurri honetako jai-aldirik gure herriak izan duenik. Zenbakiakin hobeto ager dezakegu jai aldi honen neurria. 500 haurretik gora ziren dantzan eta antzerkietan parte hartu zutenak. 23 dantza taldetan 281 ume dantzatzen ziren; 50 txistulari baino gehiagok parte hartu zuten. Guziak herriarrak ziren eta ikastolak landuak. Organizazio aldetik orain arte ikus ahal izan ditugunetan hoberena izan da. Zenbat gazte lagundun digun jai aldi hau eratan esatea, ez litzaguke erraza. Baina, lehen esan bezala, herrian zer-bait mugitzen diren gehienak bertan zirela esan behar. Udaletxeak berak asko lagundu digu jai aldi hauek egiten edo gure asko lagundu diogu Udaletxeari jai hauek ospatzen eta datorren urtean hobeto egiteko asmoarekin gainera. Badugu itxaropena; herria lo-zorotik urrena dago eta tiki-mikiak utziaz lan egin beharra dugu eta aurrera...

Etxe-Pe-tarrek

ZERUKO ARGIA
BIZKAIKO ERRI
AUETAN
SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Ruiz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaika

BILBAO

Libreria Armendariz

Dr. Arelliza, 50

Libreria Azkategui

Cintureria, 4

Libreria Bilbaina

Plaza de los Mrtires, 2

Libreria Verdes

Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna

Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero

S. Prudenziol, 7

**LA CASA
DEL CAFE**
Juan Iriondo

San Marzal, 19 - Urrut. 413801
Donostia

beasain

JAIKAK

Aurtengo Jai-nagusiak ere, iraganak ditugu bada. Egia esan, eguraldiak behintzat ez digu lagundu gehiegi eta beti; aurka izan dugu gehien bat, nahiz eta beharrezko zenean, ona izan.

Osteguna (Azentzio eguna) egozia gertatu zen. Eguraldia ere ona zelarik, goizeko danborrada eta aratsaldeko haur-jolasak, oso ongi egon ziren. Asmamen handia izan da, haur-jolasak Azentzio eguneratzea. Honela, haurrentzat prestatutako egun oso-oso gertatu da egun hori eta besterik ez denez, huts handi bat bete ere, bete du. Danborradan, beste urtetatik aldatu dena pilotarien agerketa izan da batipat. Oso jatorri eta egoki azaldu ziren pilota jokoak dituen motak. Erakusketak bikaina herriarentzat. Arratsalde, jolas eta joko jatorren ikusle izan ginen. Pilota-partidu, sokatira, koskol-apustu, toka, zakulaisterketa, zinta-karrea, eltzehauste, kokolo-jate eta abar... Eta alaitzaile bezala UDA-BERRI taldearen saioa. Lan bikaina arratsalde horren antolatzaileena! Zorionak, eta eskerrikasko.

Ondorengo egunak ordea, euritakoak izan ziren. Zer jasak jota zituen! Alajaina! Teilatupoko jaiak berdintsu ospatu ziren. Horrela ANEXA taldeak eskainiriko dantzak ikusi ahal izan genituen eta oso lakat izan zitzaigun beren iharduna Iganderako "Majorettes" edo delako frantzes taldea zegoen egitarauan. Etorri ere etorri ziren, baina jendeak ez zuen orain bi urte bezain egoki eta ongi neska gazteen izterrak ikusterik izan. Enparantzapeko saio koskor batekin bukatu zen guztia, nahiz eta, zen eguraldiarentzat, jendea sobera izan.

Astelehenez ere, euritan igeri ibili ginen. Urteoroko prozesorik ez zen egin ahal izan eta nahiz eta "Ponpoxoak" aurreko egunean bezainbat kaleak alaitzen saiatu, zaparradak izan ziren nagusi.

JAKINTZA ASTEA

Asteartez eman genion hasera. Euri guttiago izanik ere, herriko dantzariak, ez zuten enparantzan Aurrekua dantzatzetik izan. Gero ordea, Sokatira Lehiaketa eta Goierriko Bertsolari Gazteen Txapelketa ospatu ziren eta hauetan atera iraun zuen. Sokatiran lau talde esku hartu zuen eta indartsuena irten zen garaile noski. Bertsolariak berriz oparo etorri zitzaizkigun. Hamar bildu ziren: Agirre, Aranzadi, Azarola, Barandiaran, Etxaluze, Goiburu, Igarzabal, Iraola, Ormazabal eta Zeberio. Hauetatik lehenen saio bat eguraldiaren eginik, lau aukeratu ziren arratsalderako: Goiburu, Iraola, Igarzabal eta laugarren Aranzadi ala Etxaluze izan, arratsaldean bertan erabaki zen saio labur batez. Azkeneko biotatik Aranzadi iragan zen aurrera. Horrela, aipaturiko lauron artean saio jator bat eskaini ondoren, Iraola zaldibitarra geratu zen txapeladun. Jendeak poliki erantzun zuen, nahiz eta goizeko saioan hoztu bide zirenak arratsaldean ez azaldu.

Arratslean, Liburu eta Disken azoka ireki zen eta jendea, ibili behintzat erruz ibili zen, erosi ez dakit baina... Dantza-saioak bizi-biziak eta jatorrak izan dira egunoro ere. Hala ere ezagun da, enparantzatan dantzatzeko giroa hoztu dena.

Asteazkeneko Joseba Intxausti-ren mintzaldia, sakona bezain jatorra eta egokia izan zen. Entzuleak urri benetan. Ez zuen merezi hitzaldi haren horrelako entzule kopururik! Gehixeago ere merezi zukeen. Dena dela, gehienak (ia denak) gazteak zirela kontuan hartuz gero, gaitz-erdi esan genezake. Garbi aski agertu zigan, Euskera, maila guztitan erabiltzeko hizkuntza izan behar duela, baldin eta bizirik irautea nahi badugu.

Ostegunean, Aizarnako ERTXI-NA taldeak, Inaki Begiristainen "Bizia bizi-truk" antzerkia eskaini zigan. Taldea jatorra zen eta badu bere baitan lanketa horretarako balio duenik. Antzerkiak eskatzen zuen hainbateko trebetasuna agertu zuten Aizarnatarrek eta eskerrikasko azkeneko bertsoagatik.

Antzerkiak berez, gaurko giroko bizitzak dituen arazoak salatzen ditu eta hau, orain urte batzutatik gaurdaino eman den urratsa da. Hala ere, arazo horiek, ez bide dute konponketa erraz eta familiako sentipenez lortua izaten. Behar bada bigarren urrats hau falta zaio ene ustetan. Baina garia ere maiatzean zoritzen ez denez, guk ere itxoin dezagun apur bat eta abiada honekin, antzerki sakon eta eredutatz hartzeko modukoak izanen ditugu hemendik urte batzutura. Jendeak poliki erantzun zuen. Aretoa bete zen.

Ostiraleko hitzaldian, argi eta garbi jarri zigun Etxeberria iaioak, Euskalerrria hemeretzigarren mendean (eta gaur ere...) galdu zutenak, diru eta botere goseak lur honetan bizi zirenek izan zirela arrotzen laguntzaz baliaturik. Bi ordu luzez ihardunik, era guztiko xehetasunez argitu zigun kondaira eta bere gizarte, politika, ekonomia eta erlijio loturak.

Larunbatean, OLESKARIAK abestaldeak eta Zarautzko hurrek eskainitako jaialdia entzun ahal izan genduen. Abesti jatorrak, abeslari iaioengandik. Hurrek ere, arte-heziketa jatorrez azaldu zitzaizkigun beren erakaste iaioei esker. Urbieta, beti bezain maixu eta aurkezlea berriz (nere ustez Anjel Lertxundi zen eta oker lanengo, zuzen nazala norbaitek) hezitzaile prestu bezala. Usurbe zinea, ia betean zegoen eta jendea, sartu baino ondotoz beroago irten zen.

Aste osoan iraun zuen Liburu eta Disken azokak. Jendeak, asteartean ez-ezik, egunoro egiten zion ikustalditxo eta saldu ere, salduko ahal zen... aukerarik ez zen falta ta. Igandean bukaera zoragarria eman ahal izan genion. Eguraldia, zoroa atera zitzaigun. Hego haizea eta bero galanta. Ilunabarrean aurpegiko azala gorritua aurkitzeraino! Hemezortzi dantza-talde esku hartu zuen. Lapurtarrek ez zuten iristerik izan, nahiz eta abiatu...

Hego Euskalerrriko lau probintziatik etorri ziren. Herria egun osoan soinu eta dantza bizi izan zen. Jendea erruz. Herriko gazte-riak, gogor lanegin zuen. Loinaz futbol-zelaian ekinaldi bikaina eskaini ziguten. Ondoren kale-kale kalejiratan. Berehaldiko giroa herrian barna... Horrela bukatu zen 1972ko Jakintza Astea. Asko parriz, norbaitzuk negarrez... Euska lerriko nahigabez.

Andoni Sarriegi

mallabia

Gaur ere ermitetako jaiak buzur zeozer esateko bada. Izan ere Mallabin, urtean zehar hamaika baso elizatan ospatzen dira jaiak, nahiz eta batzuetan meza baino gehiagorik ez den egiten.

Oraingoan, Aretio, Arteta, Osmata eta Apoitako jaiak aipatuko ditut.

Maiatzaren Lehenengo igandean, Aretioan egin zan jai bat hemen ez dokit zergaitik hauzoko gizon batzuek beste hauzotar guztie ezer esan barik jaiak antolatu zituen. Egitarauen meza, bolajoku, bertsolari, eta abar agertu ziren, baina bertsolariak uko egin eutsien jaiari, behar bada konturatu zirelako zer gertatzen zan. Itxura danez hauzot honetan diruak gehiago balio dau nortasunak baino.

Igokunde egunean, Artetako ermitan meza eta dantzariak ikusi ahal izan genduzan goizetik, eta arratsaldean Arandino hauzoan bolajoku, bertsolari, dantza txapelketa, eta erromeri alaia. Goizetik jende askorik ez, baina arratsaldean ez gutxi. Hauzoak alkar hartu eban jai hau antolatzeke. Maiatzaren 14'an Osmako eguna, baina eguraldi txarra gaitik eta meza baino besterik ez zan egon.

Hilaren 21'an, Apoitako hauzaunekoak beren jaiak egin eben. Hemen ikuskizun bakarra ezpata-dantzariak. Esan liteke hauziuna hontako gazteak ez daukela beharrerako gogo larregirik.

Ikastetxe barriak egiten hasi dira, uste degu datorren ikastarorako amaituko direla, 320 ikaslerentzako lekua izango dabe.

zestua

SAN JUANGO ERMITA

Azkeneko batetan. Aizarnako San Juantxoren aipamena egin genduen. Gaur ordea, Zestuakoarena, errukietxe inguruan dagoen San Juanena egitea dagokigu. Arrazoi ezberdin eta pozgarriagoagatik noski. Zestuako baseliza honen aztarnarik zaharrenak ez dira gaur goizekoak. Agiri batek dionez, Balo-tarrak karretuan ibiliak omen ziren XVI mendearen azkenetan, ermitaren konponketarako zenbait gai bilduaz.

Ez noakizue orain erretablo, irudi, kanpaia, atari eta abarren zehaztasunak esatera. Gai horietan gu baino jantziago daudenek egin bezate aren, lan hori.

Guk ondo xamar ezagutzen duguna, orain dela urtebete pasatxotik honuntz izan dituen arazo eta oztupoak dira eta gorabehera horiei lotuko gatzazkie soilki.

Zahararren zaharrez, elizatzoxa lurrera zetorren. Bi irtenbide besterik ez zegoen. Berritu ala bertan behera desegin.

Lehendabizikori heltzea nahi izan zuten herritar gehienek, eta zailtasunei aurre emanaz, berehala hasi zitzaigun talde bat lanean.

Dirua biltzeko asmoz, bertsolari jaialdi bat antolatzea izan zuten lehenengotako eginkizuna.

Bertsolari gazte eta egokiak aritu zitzaizkigun Eliz Ondo antzokian, Arrua Goiko apaiza gaijartzaile zelarik.

Begira zer bertso hondu zituen Iparragirre doinuaren Lilibe gazteak San Juango ermitari buruz:

«Zirikatzalle izugarriya jarriya dago don Juan Baña aditu anai arrebok zer esatera nijuan. San Juango ermita iya iya erorita aspalditxotik zeguan, laguntza pixkat nai gendun ia berriz zutitzen deguan.

—oO—

Ermitta ori nola daukagun emendik urte urtean menditxo biren barrenean-da ain paraje ederrean. Guk degun nagikeriz o biotz gogorkeriz gertatzen bada lurrean zer erantzuna izan gertzake Jaungoikoaren aurrean.

—oO—

Zutitu nahi hura egia bihurtzen, urte osoa joan da, eta bide batez, hamaika neke eta izerdi ere bai.

Hauzolangintzari esker aldatu da teilatu eta sabai osoa. Baita horma, atari, eskilara, aldare eta abar berritu eta txukundu ere. Apainketa lanak, ondo baino hobeto eginak daudela ezin uka. Langile trebeak ikutua nabari bait da. Guk, akats bat besterik ez diogu arkitu egindako lanari. Aldare alboan marraztu diren bi irudien azpian, «Loyola» eta «Xavier» daude eta gure ustez egokiagoak leudeke «Loiola» eta «Xabier», Euskal Herriko bi santu ospetsuen izenburutzat.

Langile eta laguntzaile asko izan da elizatzoxa jasotzen. Hala ere, zorrak egin dira diru gorabeherak adierazten dutenez:

Laguntzaileengandik, 121.900 pta. jaso da.

Lanerako gaiak erosteko 121.300 pta. ordaindu da.

81.200 pta. ordaintzeko dago oraindik.

Beraz, 63.600 pta. atera beharra dago non edo nondik.

Dirulaguntza ezezik eskulana eskaini dutenak ere, aipatzekoak dira, bada, nork ez luke eskertuko Joxe Irao-n lana eta ardura, esate baterako?

Dena den, zorrak arintzeko eta San Juan eguna taiuz ospatzeko, zenbait ikuskizun antolatu da datorren zerrendak azaltzen digunez:

Ekainak 23. Ostirala.

Arratsaldeko 7,30 etan, suziri eta kanpaibuelak, 8,30 etan, txistulari saioa.

10etan, San Juan sua, ermitaren atarian.

Ekainak 24. Larunbata.

Goizeko 9etan, txistulari eta abesbatzaren kalejira, 10,30 etan, Zestuako elizatik ermitara ibilaldia. Umeen lore-sorta eta emaitzak be-deinkatuko dira.

Ondoren, Herri Meza, berrituta-ko baselizan.

12 etan, bertsolari eta harrijasotzaileen saioak.

Eguediko 2 etan, elkartasunezko bazkaria, Asunzion ostatuan. Joan nahi duenak, har beza aurrez txartela.

Arratsaldeko 5 etan, pelota saioak, Gurutzeaga frontoian.

Ondoren, erromeria bikaina, trikitixa eta guzti.

11tan, dantza saioa Gurutzeaga frontoian, Lurdex Iriondo eta Xabier Lete abeslari direlarik.

BEGI

azpeitia

POESIA ERAKUSKETA

«Karmelo Etxegarai» kultur elkarteak antolatutik, Euskal poesiaren azalpen luze bat eman zigten, Joxanton Arza eta Xabier Lete lehengo astean.

Experientzia berri baten bideak uratzen ari zaizkigu bi poetaok. Orain artean poesia sailean ez zegoen zitaizkigun atal asko ikusi ahal izan genduen, haiek eman zizkigun azalpenek. Batere zailantzarik gabe, experientzia berri honek poesiarenganako zaletasuna hedatuko duelakoan gaude, bereziki gazteon inguruan (lehengo eguneko entzule denak gazteak ginen). Baina zaletasun hau zabaltzeko eta olerkiarengana hurbiltzeko beharrezko zaigu aldeaz-aurrez, heziera orokor bat poesiaren munduan.

Honela izanik, zein ongi etorri zitzaizkigun adibidez Joxanton Arzak, bere «Isturitzetik Tolosan barru» liburuaren agertzen diren zenbait poesia mota eta formei buruz eman zizkigun arazoak.

Mundu berri bat zen guretzat, fonema poesia saila, hitzaren poesia eta liburuaren margo eta egiturei zegokiola azaldu zizkigun helburuak.

Xabier Letek, hitzaurre luze bat egin zigan. Bertan xehetu zizkigun, nola xehetu ere! Euskal olerkigintzaren historian ukandako gorabeherak, aldakuntza eta eboluzioak. Halaber, egungo egunean poetak dituzten zenbait problema eta korapilo. Problemaotan nagusiki bat altxatze zen, gehienetakoa noski: profesionaltasun sasi-profesionaltasun. Hitzaurrean barna oharatu ahal izan ginen, poetaren olerkiak eta hura bizi den gizarteko giroaren atxikimendua.

Poemak, gizarteko problemeei expreza-bide dira eta funzio sozial bat bete nahirik agertzen zaizkigu, noski honetan poetaren ikusmoldeak garrantzi berezi bat du. Hots haren ikusmoldeak baldinduko dituzte poemak.

Gizarte eta gizarteko problemeei expreza-bidea dela uste dugu poesia. Ekonomilariak edo Soziologialariak bezalatsu, poetak ere gizarteko erreallitateak ikertzen du. Baina poesiak, sail guztietatik zertxobait jasoaz, aberastasun xalo batez aldarrikatzen ditu gizarteko arloak.

Poesiaren inportantzia jabetzeko abagune egokia izan genduen. Gure herrian ez da poesia alorrean zaletasun handirik somatzen. Baina bidenabar esatera noa orain arteko hezibide murriztak, poeziak eta antzeko «tipikeriaz» gose-egarririk ez digula sortu.

HEMENDIK AUERRERUNTZ ZER EGIN?

Lehengo eguneko experientziak ez dut uste jarraipenik gabe geldituz behar lukeenik. Bai Arza eta hala Lete, prest dira berriro ere beren lanak aurkeztura etortzeko. Beraz hel dezaigun irakaskintza honetan beharrezko zaizkigun tresnei, geure burua sar dezagun egiteko honetan.

Lehenik (ene ustez) euskaraz gehiago irakurri behar dugu. Gazte-riak gutxi irakurtzen du. Zergatik Euskal aldizkarietan hain arripedun gutxi?... Diru arazoa gatik? Ezetzean gaude.

Bigarren, euskaraz hobeki konprenitzeko (falta ederra egiten digu eta) Alfabetatze saioetan ihardun behar dugu, konplejoak errekara boteaz eta behinik haien menpetasunetik burua jasoaz. Euskeraren etorkizunerako ezinbestean beharrezko dugu saio haiek eskaintzen digun laguntza, bestela esan, heldu zaigu garaia beti Euskararen atarian ibili gabe, haren barrenean zehar abiatzeko, eta ahal baledi barne munetaraino iristeko.

ANATSAN

irakurleak

mintzo

DANTZA-LEKUAK ETA GAZTETXOAK

Lehen etxe hauetara gazte heldu samarrak, adinez berderen, joaten ziren. Baina gaur gatzetxoak ere bai. Haruntz joaten dira. Ez dakite zer egiten duten. Buru-galdu dabilte! Honen kulpak nork dauka? Gehienbat GURA-SOEK.

Guraso gehienek lasai egoten dira, haurra non dabilen bakarrik jakinik —eta hori ere askotan ez— eta nola dabilen jakiteke.

Gurasoak, igandea heldutean emanen dio 10 pezeta hamalau urteko haurrari, eta hor zihok agian dantza-leku batetara. Haruntz joan, egin bereak, eta gaueko 11 tan etxera. Hori askatasuna ote? Ez ote da askakeria?

Bada gertakizun hortan gurasoak du erru handia. Umeak gurasoenak dira, eta hauek haurrak hezi egin behar dituzte. Batzuk ez dira behar bezala hezitzeko maila batetara helduko, baina baikoitzak beregan duen erantzunkizun hori landu behar du.

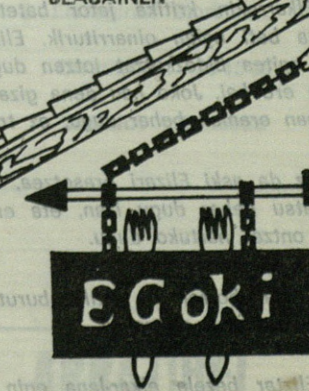
Beraz gurasoak gatzetxoaren edo bere haurraren dibersioan badu zeregina. Bere semea edo alaba «dantza-leku» edo beste toki desiragarri ez den batetara bada, hezita, bere buruaren jabe eginda eta ondorioak beregan hartzeko kemen edo ahalmenarekin joan behar du. Hori da, beraz, gurasoen egitekoa: Haurra ondo hezi.

Gu gatzetxoan egitekoa, berriz, dibersioan alegia, zein ote da? Ene ustez hauxe: talde batetan bildu geure adinekoak, geure dibersioak egiten saiatu, gure pentsakera landu. Beraz gure dibersioa egitarautu edo moldatu behar dugu.

X. B.
(Ataun)

ARAGI ERREAK

BEASAINEN

ZURE ETXEAN

— Bialgu, logaza...
— Arkume, antxume eta abar...
— Txekor eta idi-txuletak.
S. Ignacio, 15
Urrutizkifia: 89 14 37
— BEASAIN —

BEASAINDIK

ANDONI SARRIEGI'RI ERANTZUTEN

Benetan harriturik irakurri genuen «Parrokiak, Eliza eta eliztarrak» lana, Andoni Sarriegi izenpetua. Bada hilabete hau gertatu zela, baina ez dut uste berandu denik erantzun zuzen bat emateko. Erantzun bat eman ez bageneza alderdikerian eroriko bai ginake... eta irakurleari egia zor zaio.

Baditu lanak zenbait puntu interesgarri: ba du ajola idazleak, euskera gal ez dadin, eta kristautasuna erroto dadin. Katekesi eta liturgiagiaz arretatsu agertzen zaigu Andoni. Zenbait gauzen berri ere ematen digu: auzo eta biztanleen berri, Parroki berriaren muga barruan ikastola bat badela esaten digu, eta abar...

Baina baditu oker batzuk ere Andoniren lanak, eta bere borondatea eraikorra danentz zalantzan jarriko genuke. Egiaren defentsan gatoz, eta ez inor azpiratu nahiaz.

OKERRAK

Parroki berrian, Loinaz-elizan, Meza bat bakarria ematen omen da euskeraz, eta bera «mordoiokeriaz» emana, eta beste Mezak erderaz; astegunetan bat bakarria ere ez euskeraz.

Hau dena gezurra da: bai gaur, eta bai orain hilabete ere.

Egia hau da: hiru Meza erabat euskeraz ematen dira, eta bat, hizkuntzabitan; Eta beste hiru erabat erderaz.

Komisiokoekin bilera egin ondoren, hilaren 29'rako erabaki hau hartu zen: hiru euskeraz, hiru erderaz, eta bat bitara. Apirilaren azkenean hartuako erabakia duzu.

Hau dena gerta aurretik, bi eta bi ematen ziren, baina jendeen kezka ikusirik eta Maiatza zetorrela ohartuta, hiru eta hiru, jarri zen, Loinaz'ko Amaren ermitako Meza barruan sartuta. Era hontara, Apirilaren 29'an Loinaz'ko Elizaren atetan Meza-horria jarri zen ordu guzi hauen berri emanaz, eta, honezaz gainera, 575 sukaldeetara bidali zen...

Ez zekien nunbait Andonik hau dena?

Oraindik, lehen pausoak ematen ari gera, bideak urratzen. Zensoa egiten diardugu, gure Parroki-lurralde hontako zeatzasunak jakin ditzagun. Ikusi ikusi ere egingo dugu, egiaren bidetan, zenbait diren euskaldunak eta zenbait erdaldunak, zenbat euskeraz mintzatzen direnak eta zenbat erderaz. Obe, bai, zuk, Andoni, diozun bezela euskaldunak ugariena balira gure parroki-lurralde hontan. Baina zensoan eman ditugun pausoak ikusita, bildur gera bildur ez ote diren zuk esan hainbeste.

Hala ta guziz ere, euskaldun horiek ajolagabetsuak baldin badira ere, gure lanetarako euskaldun dira eta gure eliz-serbitzuak euskeraz emango zaizkie.

Bestalde, erdaldunak ere kejatsu dira: euskerazko Mezak ugariegi direla-ta. Ikus, Zeruko Argia, Zenbaki berean, 8'gn horrialdean:

—«Zergatik gure elizkizunetan euskera bakarrik erabili bear degu? Ez ote dira gure errian erdera edo gaztelera bakarrik ezagutzen ez dutenik?» («Irakurleak mintzo» lanean).

Bego lasai, ez bedi kezkatu gure Andoni: euskaldunak izango dituzte behar ainbat Meza, «mordoiokeriarik» gabe.

Euskalduna eta euskera maite dugu, gure apaizgoa gure euskaltasunean oinarriturik bait dago. Ez da hitz hutsa. Egintzei begira.

Elkarrekin kritika jator batetan jokatzea, legeko iruditzen zaigu, baina beti egian oinarriturik. Elizari eta eliz-gizonei ere kritika zuzen bat egitea bidezkoztat jotzen dugu. Eta arinkerian joka bagindez, salatzea ere bai. Joko hau dena giza legezkora dugu, eta, horrexegatik, giza legean eraman behar dugu, ez trapukerian.

Ez da aski Elizari erasotzea, euskal-arazoetan ajolagabetsu dalakoan: ajolatsu behar dugu izan, eta errudun baldin ba gera, kritika burutsu bat ontzat hartuko dugu.

Baina, horrelako kritika burutsua zergatik ez zaie egiten negozio-gizonei beren alorrean?

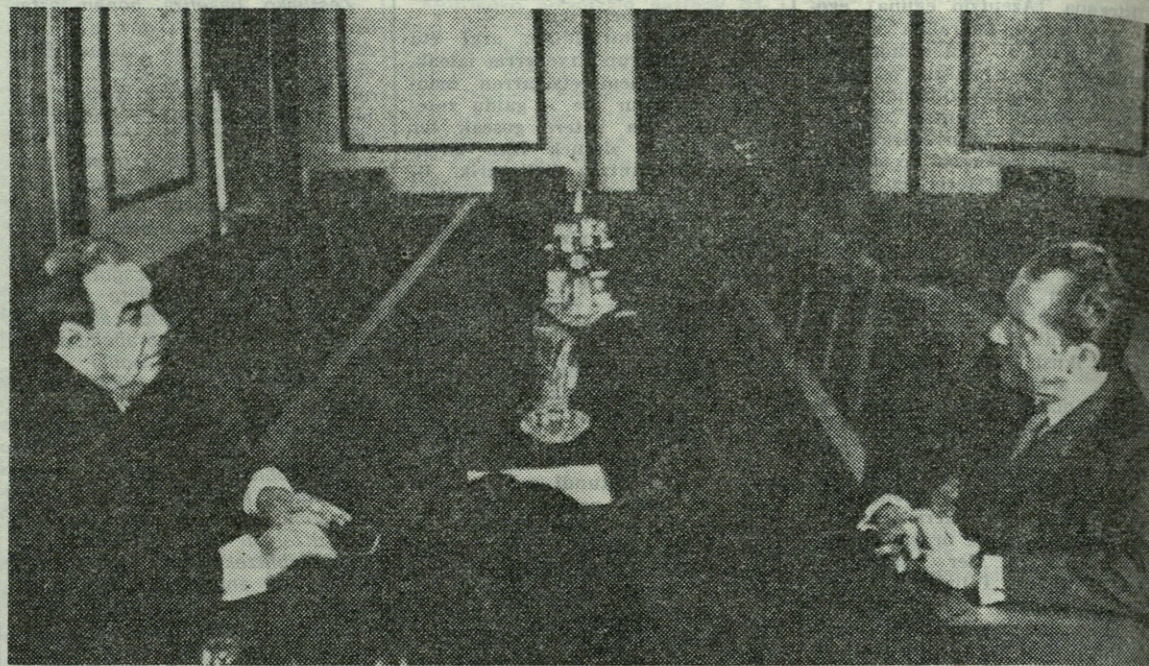
Eliztar bezela elkar-lana egin behar baldin badugu, eta hori beharrezkoena, egin dezagun lehen elkar-hizketa, gertakizunen berri jakiteko, paperetara gezurrezko edo egierdizko berriak eraman baino lehenago.

Lantxo hau irakurlearentzat egibide izango delakoan.

Loinaz'ko hiru fraileak

Elkarrizketa

Justiziarik gabeko pakea

Ondasun-ugaritasuna eta pakea ez ditzagun naas.

—Gaur eguneko gure pakea, bai pake ederra! Zalapartarik ez kaletan, odol ixurketarik gutiago. Arriskurik gabe norbere ondasun eta bizitzak. Noizbeinkako langilleen oporaldiak ere paketsuak. Zorioneako orrelako pake jabe diran erriak!

—Ala deritza? Orrelako pakea baduk kanpo-santu, eta abanetan. Il-dakoen pakea duk. Bertako bizi lagunen alkartasun eta maitasuna ez dik beti adierazten diziplinazko pake orrek. Kaleetako ordena eta pakea ez dituk beti bat; zuzengabekeria aundiak izan ditezke kaletako naaskeria, zalaparta eta desordenak; injustizia beltza duk askotan ordea, kaleko ordena eta diziplina; politika eta gizarte arazoetan, zuzengabekeria askoren iturria. Kaleetako Ordenak ez dik sekulan izan bear zuzengabekerien tapaki-estalkia. Goitik datorren diziplinazko pake orrek, politikan berdin pentsatu oi duten taldea zaitu eta babesteko izan oi dek; eta beste askotan, justizia eta askatasunaren alde lan dagitenak makilaka artzeko.

—Diziplina-ordenak dakarren pakea ez duk ain txarra. Pake orri esker, ez ote gaituk sekulan baiño obeto bizi? Miseriarik ez zegok gaur gure artean. Langilleak dirua parra parra zeukak poltxikoan. Ondasunak oparo dakarren pakea baiño gauza ederragorik nun zegok?

—Erri guziak dituk leen baiño aberatsagoak. Teknika eta aurrerapenak berez zekartek ondasunen ugaritasuna. Politikaz ain desberdin diran Errusi eta Goi Amerikarrak bein ere baiño aberatsagoak dituk. Ondasun ugaritasuna eta pakea ez ditzagun naas ordea; ez baitira bat. Ondasun utsezko pakea ez duk egitazko pakea. Abe-

rastasunak bai, baiña askatasunik ez, gogoko dudan politika egiteko. Ondasunak bai, baiña errigintzan kompromisorik ezin ar. Dirua bai, baiña Agintarien ekintzen irizirik-tika agiria ezin egin. Orrelako pakea ez ote duk gerestiegia? Ondasun eta aurrerapenean oiñarritutako pakea, gizonaren nortasun eta aunditasuna ukatzen duan pakea duk.

—Zertan datza ba egitazko pakea?

—Bide luzea ibilli bearra zeukagu egitazko pakea gizartean egiteko. Gizonaren eskubideak onartu behar dizkik egitazko pakeak. Norbere iritzia azaltzeko eskubidea. Politika eta sindikato elkarteak egin eta batzartzeko askatasuna. Agintarien ekintzak jakin eta agirian aztertze eskubidea. Errialde bakoitzaren izaera, izkuntza eta oituzentzako begirune errespetoa. Politika, erlijio eta gizarte arazoetako jokabide desberdiñak, tratu berdiña eukitzea... eta abar.

—Ori guzia ala bada, gaxorik zegok pakea.

—Ez uste ordea, mana gozoaren antzera zero goitik etorriko zaigunik pakea. Guk, gizonok pakea egin bear diagu. Mundua ez duk zerua; emen beti izango dituk zuzengabekeria; pake egitea borroka bat duk; il arte borroka egin bear zuzengabekeria gizartetik kendu eta egitazko pakea egiteko; ez noski gogorkeriazko borroka, baiña bai borroka latza.

—Borroka al diok? Pakea egiteko borroka?

—Bai, nor bere burutik asita. Ez diagu beti zuzen jokatzeko gure etxe, lantegi eta besterekin ditugun ar-tu-emanetan. Norberekoikeriaz beteta bizi gaituk. Politika, kultura eta ekonomi aldetik datozkigun zuzengabekeria, norberekoikeria diate iturri. Bakoitzaren eta taldeen norberekoikeria duk zuzengabekeria aundienak dakazkiguna. Utikan nere pake eta justizia; kanpora nere eta taldeen pake eta justizia. «Gure» pakea duk bearreko; erriaren onari eta elkar-izketari begira dagoan pakearen bila saiatu bear diagu. Edonungo zuzengabekeria ire biotza ikuitu bear dik. Zuzengabekeriaren aurrean ez duk lasai egon bear; erakunde-instituzioak, zuzen gabekeriaz kutsatuta daudela uste baduk, aalegindut adi eraberritzen edo kentzen.

—Egitazko pake ori jartzea ez duk orratio auntzaren gaueko ez-tula.

—Ez orixe. Baiña egin bearrekoa batez ere kristau geranok. Pekatua, eta zuzengabekeria zapaldu zuena Kristo izan uan. Pake eta justizia osoa zeruan izango diagu; lurretik asi bear diagu ordea Kristok nai bezelako pake-justizia ori lortzen.

—Eginkizun gogorra zeritzoat orri.

—Bai, ez duk txantxetako. Zuzentasun-justizia egin nai izan zualako, grutzean il zien Kristo. Bere jarraitzaileak joko berdiñean sartzen badira, izango diate naiko neke eta ez bear. Egitazko pakea lurrean jarri nai dutenak, bizkar gainean izango dizkiate gurutzea, eraso aldiak, espetxeak eta eriotza.

Arostegitar Jokin

A

HERRERA

Herrera

Azaletik

Lerrotxo hauk irakurtzeko zoria duzun herrerratar hori, har zazu gure agurrik zintzo ta beroena. Zuri begira gaituzu; zuri eta gurea den hauzoari begira, hemengo zenbait zure begien aurrean jarri nahirik. (Ahal direnak, jakina; besteak hobe ezkutuan gordetzea). Nolako hauzoan bizi geran, zer dioten hemengo elkarteek, Batasuna elkarte, gazteak... guzti horien berri jakingo duzu, azkeneraino irakurtzeko hainbat indar baldin baduzu behintzat.

Hasteko, beraz, agur herrerratar denoi: hemen bizi zeratenoi eta urrutira bizitzera ihes egin duzutenoi. Eta herrerratar ez den inork lerro kaskar hauk irakurtzeko nahiko astirik hartuko balu, bedi hura ere ongi etorria gure artera. Zabalda da gure plaza!

DONOSTIAKO HEGAL INDUSTRIALA

Euskal herriko bazter gehienek bezala, gureak ere aldaketa ugari eta larriak ikusi ditu azken urteotan. Lau etxe sakabanatu besterik ez zena, ederki asko jantzi da etxez eta jendez. Irratiaz entzun genduen, asko ez dela, Intxaurrondo, Altza eta Herrerako partean Donostiako bizilagunen laurdena bizi dela. Gehiago ere biziko dira, beharbada, gure ustez.

Atera hortik kontuak: handik eta hemendik bildutako jendea gerra eta gure erroak ez dira barneegi sartzen hemengo lurra. Batzuk lehenago heldu ginen, besteak geroago; batzuk hemene jaio ginen, besteak geroago honera bildu; batzuk euskal herrietatik bildu dira, besteak urrutietatik. Baina denak, esateko, heldu berriak gera.

Eta honera bildu gera, hau industri hauzoa delako. Hemen bertan nahiko lantegi, handi ta txiki, baditugu. Inguruetan are gehiago: Pasaiako portuaren inguruan sortu diren enpresa larriak. Bizi beharrak honera gaitu, beraz.

Atera hortik ere kontuak: langile jendea da hemen bizi den gehientsuena, azken orduko aberatsak eta zenbait auzo residentzialetan bizi direnak ezik. (Herrerratar ote horiek?). Horrek argitzen ditu hemengo egoera asko: zenbait kultura mailatarako dagoen egarri eskasa euskaltasun pobrea edo anti-euskaltasuna aberats berrien ihesi nahia...

Eta, azkenik, badugu beste baldintza larria: Donostiako hegala gera, hiri aberats eta polit baten bazterra. Eta, hirietako hegalekin maiz gerta ohi denez, hemen ere urbanizazio trixtea ikusten dugu (goragoko barrio residentzial horietan salbu): etxe ta barrioak nola-hala boteak, serbitzu beharrezkoenak falta direla, egon lekurik bat ere ez dela...

Atera hortik ere kontuak: gure artean bizi den hainbat eta hainbat jende ez dela hemen biltzen, etxetik atera orduko Donostiako edo urrutiragoko bidea hartzen duela. Ezagutu ere nork ezagutzen ditu? Hara zergaitik dagoen hemen bertan hain elkarte gutxi —bat ere ez, deportiboak eta gastronomikoa ez badira.

Horra, bada, gainbegirada arin batek, oso arinak egia esan, ematen diguna: hiri bateko hegal industrialean bildu diren heldu berriak gera gehien bat. Badago hor zer pentsa. Baina, dena esan gabe ere, esan dezagun holako hauzoen geroa argia daitekela, noiz edo noiz bere buruaren jabe izatera irits daitekela; bere buruaren jabe, maila guztietan: lan eta sozial arazotan, euskaltasunean, kulturean, herri gintzan. Gazteengan dago itxaropena!

GAZTERIA

Has gaitezen, beraz, gazteengandik. Hemengo gazteek ere, eta nork ez, edonungo gazteek bizi dituzten kezak eta gorabeherak bizi dituzte. Aipatu ere behar ote dira?

Gu hemen, ordea, lot gaitezen herrerratar bezala eta herri mailan egiten dutenari. Gure aurreko gazteen lana jarraituz egiten dutenari.

Gazteak mugitzen direla, eta beste askok baina gehiago mugitu ere, ez dago dudarik: hara hor Batasuna elkarte; hara hor deportibo elkarte; hara hor egun eta gauko Ikaskitolek duten mugimendua; hara hor, nolabait esateko Benito Lertxundiren hitzez esanaz, ilunpetako gizonak. Gutxi dela? Nahikoa ez dela? Bada zerbait! Estudianteez eman dezaketen indarraren falta nabari da, hori bai.

“BATASUNA” ELKARTEA

Orain urte batzuk Herrerako gazteen ametsa hauze zen: lokal bat nundik lortu, bertan bildu ahal izateko eta pertsonen ta herriaren alde lan egiteko.

Azkenean, orain bi urte La Salleko “Ikasle Zahar” elkartearen aldetik ikusi zen aukera hori: honen babesean ideki zen herri osoarentzat “Batasuna” izeneko lokal hori, horrela denon ametsa bete nahirik.

Biltokia lortuz gero eta lanak errazago egiteko asmoz, bertako jendea bost komisiotan zatitu zen: Kulturarena, Kirolena, Berri emaleena, Jolasena eta Beste Arazoena.

Hasieran jende asko bildu zen Komisio horietara, baina, egunak aurrera joan ziren bezala, azalki hasi zirenak edo gauza berria zelata zegozenak aitzaki bat edo beste jarrita komisiok utzi egin zituzten. Orduan, nahiz ta komisiotan jende gutxi gelditu, langileenak gelditu ziren eta, egia esan, nahiko lan egin zen; hitzaldiak, konkurrak, adibidez, antolatu ziren.

Horrela gauzak jaiak heldu ziren eta aitzaki horrekin, festak gertu behar zirelakoan, bilerak utzi egin ziren. Jaiak amaituta udarako hutsunea etorri zen; bakoitzak, ohi den bezala, bere aldetik jo zuen. Udazkenerako utzi ziren bilerak, orduan berriro denak gure txokotan bildurik, indar berriarekin jarraitu genduelakoan.

Udazkenean, “lanerako egunak” iritsi zirenean, ez zen inor azaldu komisiotara, Kirolenak salbu. Hauek mugitu beharra zuten, aurtengo txapelketetan parte hartuko bazuten, Beste denak, egunak joan egunak etorri, gero ta gogo utxiago azalduz, ez dira biltzera ere iritsi. Hortan amaitu zaigu bigarren urte hau.

Begiratzen diogun aldetik begiratuta edozeinek ikus dezake aski gutxi direla egin direnak: kirolak eta mus txapelketa bat. Eta, biltartean, hor ikusten dugu hainbat jende plaza aldean zer egin ere jakin gabe. Zer dauka Batasunak jende hori barrena ez sartzeko?

KIROLAREN ZENBAIT BERRI

Hori besterik egin ez dela ikusirik, edo-ta hori bederen egin dela ikusirik, Komisio hortakoei eskatu diegu beren berri eman dezaiguten. Hara, ondoren, jaso ditugun albisteak.

Hiru sailetan zati daiteke haiek egin duten lana: Balonmano, Futbola eta Halterofilia. Has gaitezen, lehenbizi, balonmanoaz.

Orain 6 edo 7 urte hasi ziren gazte batzuk deporte hori aurrera eramane nahirik. Bildu egin ziren bai, baina inungo laguntza eta babesik gabe. Oso aldaketa gutxi izan da harrezkero. Hasierako jende berbera jarraitzen du: jokalariek gehienak Herrerako kaskokoak direla esan genezake, nahiz eta Donostia eta Pasaiako bakar batzuk ere izan.

Aurten aski ondo ibili dira. Gipuzkoako Ligan 2gn. gelditu dira. Lehendakari eta F.E.-ren sarietarako ere azkenetara iritsi dira. Eta aurrera begira ere badituzte beren asmo berriak: lehenbizi, eta aurtengoa ikusirik ez zaie animorik falta, mailaz igo nahi lukete. Gatzetxoekin ere talde bat osatu nahi lukete, baina hemen ez zaie oztoporik falta. Zerrenda luzea osa daiteke: jolas lekuaren arazoa; txikia da, zoru txarra du, eta hori gutxi balitz ere, argirik ez du. Udaltekoak etorri ziren, orain berriro, plaza argitzeko asmoz, baina baimena eman behar zuten zenbait bizilagunek ukatu egin zuten baimena. Borondate onaren adierazgarri ederra, ikusten denez.

Eta, azkenik, baztertu ezinezko oztopoa: diru arazoa. Ez dago inungo laguntzarik. Jolas aldietan txapela pasatzen da bai, baina jasotakoa ez da jolaszuzentzaileari ordaintzeko aski ere izaten, eta askotan jokalariek berak ordaindu behar izaten diote. Nolanahi ere, orain hemengo lantegi batek bere laguntza eskaini du, baita material eder askoa eman ere.

Neska talde bat ere bada kirol honetan, baina ez da jende gehiegirik azaltzen. Horrexegatik larri samar ibiliak dira. Ia datorren urterako neska gehiago ausartzen den eta talde polit bat osatzen den.

Aurten atera du lehengo aldiz Batasunak futbol talde bat “Nafar-Euskaldunen” txapelketarako. Hauek, lehen urtea izateko batez ere, ondo samar dabiliz eta datorren urterako gogo izugarritz. Hemen ere oztopoak lehen aipatutakoak dira: sailtarako toki desegokia. Sarritan kirolari guztiak dugu toki bakar eta eskasean biltzen dira, plazan. Hori gutxi balitz, leku hori parking ere bada eta berebiler jositako egoten da. Hauek ere askotan gastuak beren sakeletik ordaindu behar izaten dute.

Halterofilia ere bada gure artean, berria izan arren eta askorentzat gainera ezezaguna. Joan zen Martxoan izan ziren lehen saio batzuk eta hemengo gazte batzuk aurreneko lekuetan gelditu ziren. Gazte ta seniors mailetakoak dabilizta hortan. Federazioko laguntza lortu dute eta honengandik jaso dute beharrezko zuten materiala. Kondizio zailetan iharduten dute hauek ere, baina ez dute animorik falta, bestela ez zuten aterako, gutxi dela, Donostian egoniko txapelketa batetan brontzeko medailarik eta ez zituzten izanenen Irunen egingo den Nobelen txapelketarako dituzten asmo onak izango.

Badago, beraz, kirol zaletasunik; badago, ordea, nahiko oztoporik eta laguntza, berriro, eskasa. Interesgarria gerta daiteke, halaz guztiz ere, kirola, Herrerako gazteak lotu eta elkartzeko. Horretarako norbaitek, eta neurritz kanpo, sailatu behar badu ere, Kirol Batzordeko Lehendakaria sailatzen den bezala.

AZKENIK BI HITZ

Gerok ikusi eta bateri ta besteri galdetuz atera dugun kuadroa hauxe da, lerro hauetan ikusten duzuna. Herrera azaletik esaten genduen hasieran. Horrela da, izan: azaletik. Zuk, ordea, herrerratar irakurle, eta guk ere bai, zerbait sakanagorik nahi zenduke.

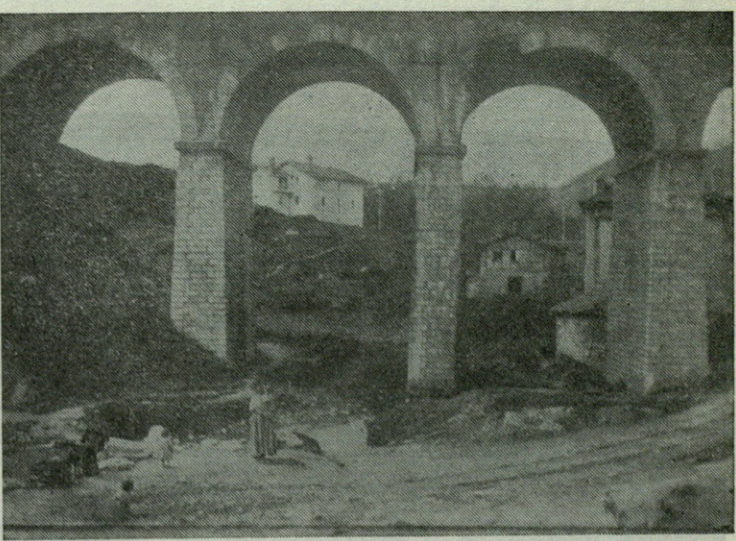
Guk hauze erabaki genduen: erakusketaren gorabeherak bazterreratutirik —honen berri asteroko sailetan emana baitugu— eta hortik landa ateratzen zen kuadroa ateratzen zela, argia nahiz iluna edo-ta argi-iluna, hura emango genizula, ez besterik. Zer derizkiozu atera den kuadro honi? Ez al da hau ere nahi eta ezin gogor baten adierazgarri ederra?

Eta gaürko egin hori biharko ahala bilakatu dedin arte —ibilaldi luzea noski— iraungo ote du inork begira ta lanean?

JO-GU-KAR

« PEPI »

Puntuzko salgaiak eta soñekogintza

Jesus Maria Agirre

ELEKTRONIKA - INDUSTRIRAKO LANTEGIA

✿ ✿ ✿

Urrutizkiña: 352682-352683-352684

J. Elosegui, 33

ERRERA

JOSE JAUREGI ARRATIBEL

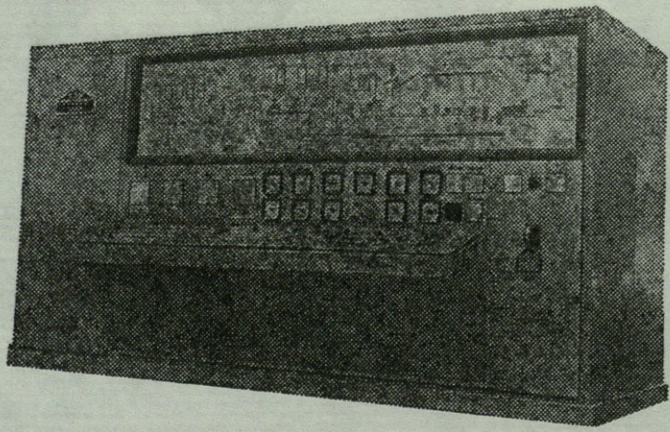
JAN-EDATEKOAK
ETXEETARA ERAMATEN DUGU

J. Elosegiren Etorbidea, 15

Urrutizkiña: 35 11 40

ERRERA — Donostia

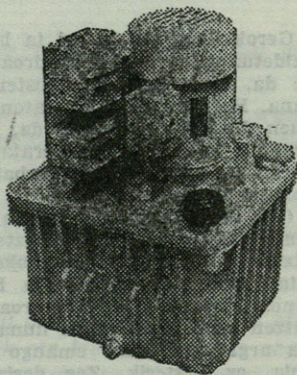
HERRERA

TXIMIST-INDAR SAILLA
Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO

GARBE - LAHMEYER
WUPPERTAL - ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:
REX - ROTH GMBH Alemania
RUHRITAI Sp A Olio-indarra. Italia
TUROLLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:
Jolasokietta (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 353840 (7 ari) ta 351860
Telex. 36173 GOIME E
Erakusketa eta denda:
Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN
Urrut. 428082 ta 428625
Ordezkaritza:
Eulio Sardan, 18. Urrut. 220535-36
VITORIA

Odriozola y Berridi S. A.

OGITEGIA - PASTELGINTZA - IZOZKIAK

Txingurri Auzoan

HERRERA — Donostia

Urrut. 351871-351872-351873

clami

Andre eta aurrentzako oial gaiak

Jose Eloseguren Etorbidea, 15

Urrutizkiña: 35 17 34

HERRERA — Donostia

Utsune au ordainduta dago
Naiz eta bere jabeak
Izena argitarat naiz ez izan

Errera - Donostia

parque residencial
Bidebieta I
una realidad

BIDEBIETAKO ZUGATIA

Etxe - bizitzen salmenta eta

Lekuen alogerak

parque residencial
Bidebieta 2
un futuro

Zumar-bidea, 1

Urrut. 398005 - 398007

HERRERA - DONOSTIA

Itsasontzi Tresnak

MANUEL AIZPURUA

METALEZKO LANAK, KALDERERI, KONPONKETAK

Azkuene Auzoa
Pabellioia, 8 - Lasa Etxea

San Pedroko Karreteran
Urrutizkiña: 390482-390683

ERRERA — Donostia

Autoa erabiltzeko...
Karneta eskuratzeko...

SARRIEGI

KARNETA ATERATZEKO IKASTETXE EGOKIA

Izaiaren Enparantza, 1

BIDEBIETA Bizi-tokiko Zugaztia

Urrutizkiña: Landola: 39 83 14

Etxea: 42 82 99

— DONOSTIA —

NARRU

ESKU-ERAKUTSI TA BIDERAKO SALGAIAK

POLTSAK, ATERKIAK

Zumar-bidea, 30

Urrutizkiña: 39 05 54

— DONOSTIA —

Makinadun Arostegia

Felipe Garin

Etxegintzarako eta karrozerigintzarako

Urrutizkiña: 35 19 35

ERRERA — Donostia

SEMU BERRIKIAK

OIAL ETA AURRENTZAKO SALGAIAK

Zumar-bidea, 32

Urrutizkiña: 35 26 88

— DONOSTIA —

Antolin berrikiak

JOSKINDEGIA

Urrutizkiña: 35 15 34

ERRERA — Donostia

SABIN MUNIATEGI POETA HORI

Aspalditxotik Herreran bizi bada ere, Bizkaiko Arteagan 1912 urtean jaioa duzue. Inguru honetan behintzat, ez dela ezagutzen esango genizuke. Izen arrunta eta normalea, ezezaguna, herri-artean galzen den horietakoa dela, alegia.

Izen apala bai, gizon apal batentzat, poesigintzan lanean eten gabe ari den olerkari trebe, yayo, sakon eta mamitsu batentzat alalere.

Ezezagun adiogu bai; denok dakizue nolakoa den liburuetikiko euskaldunon zaletasuna. Gaur egun zaletasun hori edatzen eta zabaltzen ari bada ere, egin dezagun kontu, nolakoa izango zen Muniategi bere lehenengo liburu atera zuen garaietan, hau da, gerra hasieran, gerra artean eta ondorenean baitikbat, 1936 urtean argitaratu bait zen Muniategiren «Goiz-Aize» libur berria.

Dena dela eta egia esan, liburu hau irakurri ahal izan ez badugu ere, sinetsiak gaude Lauaxeta ospetsuak ez zuela «Goiz-Aize» liburu argitaratzerakoan honako hau alferrik esan: «Gauza guztietan idoro darua edertasunaren zantzua. Euzko-Elertiak asko itxaron daike mutil onengandik».

Egun, bere bigarren liburu «Bidean Gora» izenburuz 1970an argitara emana, irakurrita gero, geuk ere zer bait esan genezake; baina geuk ezer esan baino lehen aita Onaindiak liburuaren hitzaurrean dioena jasoko dizuegu: «Olerkaria urtez urte, esperientziz eta biotz-zirraraz azi, ugaritu ta edertu egin zaigula ezeren lotsa gabe aitortu bear».

Liburu hauetatik at Muniategiren lanak «Olerti»n azaldu dira maiz, Loiolako Herri Irratian ere behin baino gehiagotan entzun ahal izan ditugu honen olerkiak.

BIDEAN GORA-RI
BEGIRATU BAT

Azal-azaletik bada ere, kritikatzko bat egin nahi genioke liburu honi; baina beldur gara nola aterako zaigun, ez bait dugu ifioiz horrelako-

rik egin. Hortik anka sartzeko dugun beldurra.

Formari dagokionez liburuak, oro bat hartuta, olerkiak moldatzeko behar dituen hitz egokiak aukeratzeko eta tajutzeko olerkariaren erraztasuna dakerkigu. Puntu honetan, hitz-elkartze edo konposatze horiek, behar bada, zenbaitetan poesiaren ulertzea irakurlearengan zailtzen duela derizkiogu.

Gaiari begiratu, gure iritziz, Muniategiren poesia, zauritua miñez zeruetan zehar egaka, iheska dohan txoria duzue, hots! atsedean alditxo bat egin nahirik, leku baketsu eta zihur baten bila dohan txoria. Asko sofritu duenaren legez, eta itxaropenik galdu gabe. Ikus bestela zer esaten digun «negu ondorengo esnatze» izenburutzat duen olerkiak:

«.....
Ai, ene biotz,
ene gogo,
ene gorputz aul, zauritu;
biztu zaitez, biztu zu ere,
ametsa darion ernealdi
arnasa betikorrez.
.....»

Era berean «kalbarioa» deritzan olerkian, bera herriaren ale bat izanik herriaren minak negar dago. Hartaz, poesi hau Euskal Herriaren zauriak eragindako negar mingotsa duzue. Hontara dio bertan:

«...O, au, bai, gauaren gautada
[illuna,
Au bidegite kementsu ta aztuna!
Ai ba'zenki bidegite onetan.
Zenbatzu arantza ta zenbatzu
[oztopo
zenbatzu izerdi ta odol ta malko,
zenbat irain iasan bear diran,
eguneroko ekiñaldi estuetan!...»

Bere lan gehienetan ordea, «nabarte», «nabilte», «naukazue», «narama», «ne» eta era honetara mintzatzen zaigu. Honekin zera esan nahi dugu, bere poesia jeneralean oso pertsonala, oso berea dela.

Zer esanik ez dago, ez gatozela

bat aita Onaindiak hitzaurrean esaten dituen hitz hauekin: «Lan egiñik bizi da Muniategi. Langille artean dabilkigu goiz ta arratsalde. Ezaguna du, beraz, gizakiaren estura zer-jana ta ogia eskuratzekoan. Onetan gizarte olerkari duguts, gaurko erara esanik «poeta soziala». Gure ustez eta elerkiren batetan gizarte-min hori azaltzen badigu ere, ezin genezake poeta soziala denik esan, alako poesi bat edo beste soziala izanik ere. Berriaz diogu jeneralean hartuta oso pertsonala, poeta barnekoia (intimista) dela derizkiogu.

Bere poesietan izadiari dioen begirune eta maitasuna nabarmentzen zaio gehienbat, bertan Jainkoaren eskua dakus eragile. Honi garrantzi handia damaio, maiz oso loturik agertzen bait zaizkigu biak bere olerkietan.

Liburuak poesi asko, ugari eskaintzen digu; baina geuk aurreneko olerkiarekin amaitu nahi genduke lantxo hau «AGUR»a duzue bera eta bertan poetak bere egoneziña eta la negiteko duen gogoa adierazten dizkigu; bere buruaren, izatearen eskaitza bat duzue:

Bizitzako
margo argi,
ta, bikañez;
egiazko
egitura zuzen
ta, ederrez...
(argi eta garbi)
biotzez,
arimaz,
biribildu
ta, iantzi nai nituke
ene bizitzako
egunok;
neure lurraren
aldeko maitasun
ta sugarrez;
benetako goitura
maitetsu
ta, gogorik zindoenez
egunik egunera,
zintzoki...
bideari oles!

GURUTZEK

OXIGRAF

Burni eta galtzairu

Txapa borobil eta abar...

Neurriz gertua

ERRERA - Donostia

Ramon Vizcaino, S.A.

OZTUTZEKO MAKIÑAK

AIDE EGOKITUA

ESPAÑAKO Lantegirik Arduratsuena

ERRERA — Donostia

DURANGO

URTIAGA LIBURUTEGIA

LIBURUTEGIA - IRARKOLA - LANDOLA GAIK

Montevideo Etorbidea, 1

Urrutizkiña: 81 02 81

— DURANGO —

ELCAR

BURDINKIAK - LAN TRESNAK - SALGAIK

Santa Maria, 24

Urrut.: 810329 - 810476

— DURANGO —

KURUTZIAGA ERREDIZAK

ZURE ETXERAKO ERREDIZA EGOKIAK

Kurutzia, 23

Urrutizkiña: 81 22 85

— DURANGO —

bar GURIA

AKEITA GERTAKETAN OSPATSUENA

Andra Maria Kalea

Urrutizkiña: 81 00 34

— DURANGO —

VIKANDI

bar - Jatetxea

Zumalakarregi, 24

Urrutizkiña: 81 10 21

— DURANGO —

ELORRIAGA - tar

AMPARO

Janari - Ardo - Edari biziak

Gurutzeaga, 20

Urrutizkiña: 81 05 11

— DURANGO —

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR

M. Gorostiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Glascoia
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraul
Urizar
Sigle XUr-neurlariak: TAVIRA
DELAUNET

CONEX-SANBRA: Ur-bide era berria

Txaramillak

iberconta

IBERICA DE CONTADORES Y APARATOS DE PRECISION, S. A.

Bilbon: Henao, 23

Donostian: Aldamar, 14

Iruñen: P. Calatayud, 18

Madrillen: Gral. Sanjurjo, 18

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte betetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

talleres electro-mecánicos

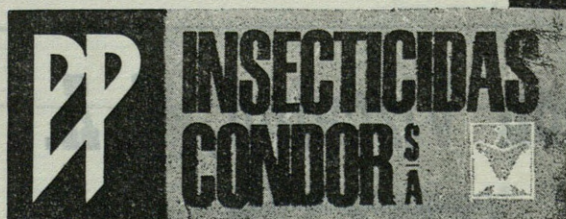
ELETRIKAZKO ERRESOMINDURA MAKINAK - LAN - TRESNAK

ONA

Belar-galtzaille - GRANULADO

Arto, babarrun eta leka tarteko belar txarrak galtzeko. Gero arbia erein ditek.

Azia erein aurretik edo jaio baiño lehen erabilli ditek.

Lazo

marca registrada

NON SALTZEN DAN

Mokoroa azi-etxea - Donostia
Pedro Txueka Etxaniz - Getaria
Kooperatiba «La Amistad» - Zarautz
Kooperatiba «Alkartasuna» - Usurbil
Kooperatiba Izaskungo Ama - Tolosa

Kooperatiba «Aurrera» - Deba
Kooperatiba del Kanpo - Elgoibar
Kooperatiba «Lana» - Mondragoe
Giberten Almazena - Azpeitia
Jose Olasagasti - Irun
Arregi alargunaren sementa - Oñate

Jesus Garate - Eibar
Jesus Ibarburen - Bergara
Usabiaga alarguna - Ordiziako
Billafranka
Jenaro Usabiaga - Zumarraga

DURANGOKO KONDAIRA | DURANGO

Aurten betetzen dira 600 urte Gaztelako errege Joan XXIII. Er-mua eta Durango, Hiri izenera jaso zituana, nahiz eta herri be-zala, agian, aurreragotik iraun. Ur-te askotan Durango Nafarroako erreinuari loturik egon zan baina ez indarrez edo bortxaz lortutari-ko loturaz, bertakoen borondatez, mai-ruen aurka laguntza lortu nahiz, erregeren babesean jarrita baizik. Erregek bidalitako ordezkariak, harmada buruzagitzatik kanpo, ez eukan aginterik; beste aginteak, hauziak, legeak, etab. bertako ohi-turari jarraituaz beti bezala orde-zkariak izentatzen eta arteko ezta-baidak zuzentzen jarraitzen eben.

Gaztela bere lur jabetasuna za-baltzen hasi zanean eta batez ere Gasteiz harmaz hartu zuenean, be-re babesean jarri ziran Durango-tarrak eta Gaztelako errege Alfon-so VIII. Bizkaiko jaunari eskaini eutsen, 1.200 urte inguruan, baina orduan ere bere eskubide eta be-rezitasunak ez zituen galdu.

Orain arte Durango esaterakoan izen hau eskualde guzira esan nahi izan dugu, garai haretako paper eta idazkietan agertzen dan bezala izen hori ez baitzan he-rriarena, eskualde osoarena baizik.

Orduko eta geroagoko idazkietan herriari "Durangoko Tabira" deri-tza; urteak joan eta urteak etorri izena aldatu egin zan, baina ga-raia da lehengoko izena jartzeko.

Izen zaharrak dinoskun bezala ziur asko Tabira zatekeen herri-aren iturburua bertan baitzegoen Durangoko Jaunen dorre-etxea San Pedro elizaren aurrez aurre; eliza hau berriz Bizkaiko zaharrenetari-ko bat agertzen jaku

Erreka bat tartean dagoela eta, honela finkatzen dute Durango izenaren sustraria: URAZ ANGO,

DUR ANGO, baina frogaok ez dira bat ere indartsuak. Durango es-kualde osoaren izena baldin ba-zan, ez egoan URAZ ANGO jar-tzerik, alde biak bardinak baitzi-ran.

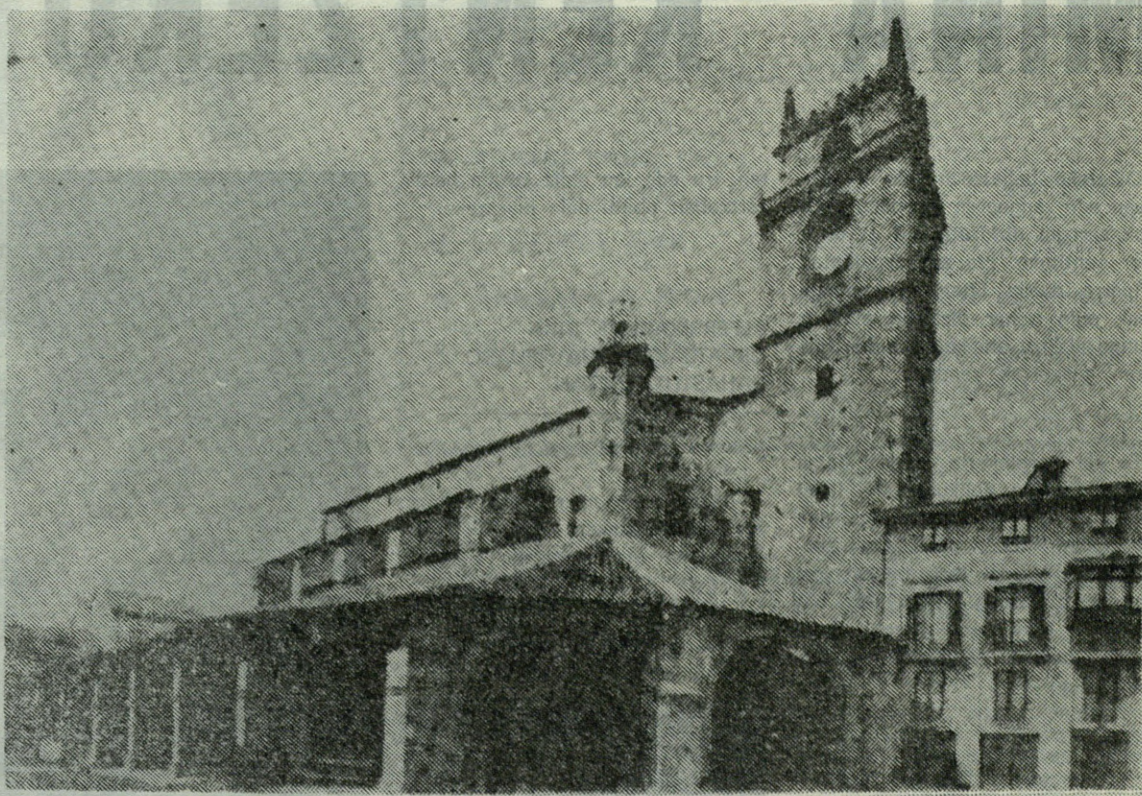
Orduko Durangoko Tabiran en-tzute haundiko sei dorretxe egoa zen: gaur ere Barrenkalean da-goan, Lariz Asteiza, gaur Andra Mariako Eleiz dorrea dan Aran-doño, Otalora eta Monago; hiri-aren barruan lau kale egoazen: Barrenkale, Arteka Goienkale eta Kalebarri, hiritik harresi-ate gera-tzen ziran Pinondo, Intxaurrondo, Kurutzeaga, Ermodo eta Zabalarra hauzunak.

1.554eko goizalde batean herria suak hartu eban, eta etxeak zu-rezkoak zirelako danak kiskaldu ziran; biztanleak bizia salbatzeko herritik ihes egin behar izan eben, harrizko etxe banaka bat baino ez zan gelditu eta erregek diru la-guntza eskaini eban ondamenetik herria jasotzeko. Gerora beste be-hin ere sua jabetu zan herriaz baina ez lehenengoan beste zabal.

Herri honek beste berezitasun bat badu, haundiki herria izan dala, edo obeto esateko haundiki logela edo atsedean alditako herria, etxe ederrak zuhaitzi ederrakaz; baina egundo bere ez dira ardu-ratu herriaren egoera edo dinami-kaz; gaur egun ikus liteke, jarri-tako lantegiak ez dira jatorriz Du-rangotar semeenak hauek kanpoko lantegi nausietan ezarri dituzte be-ren diruak.

Haundiki izate honetan datza ei dinoenez, Euskal Herrian euskara galdu eban lehenengo herria iza-tea. Ea ba are-erlojuari buelta noiz emoten deusagun.

TABIRATARRA

Uribarriko amaren eliza

ERRIKO FESTAK

POZ ETA ALAITASUNA
PESTA EGUNETAN
SOIÑU TA JOLASA
BAZTER GUZTIETAN.

Noiz asiko dira festak? Galdetzen dute gure au-rrek. Nolako jolasak antolatu ote dituzte aurtengo festetarako? Diote gazteek. Guretzako gustogarri dan bertsolari edo erri-jolasik jarriko ote dute? gazte ez diranen arteko esa-mesak.

Nik uste danontzako atsegin izango dirala gure erriko aurtengo jaialdia. Alkarrekin ikusi ditugu erri-ko agintariak, gazteak eta guraso elkarteak eta iruditzen zaigu danen artean erriarentzat atsegin di-ran joku-jolasak aukeratuko zituztela.

Ez da errez danen neurritza eta gustora jokutzen. Batzuentzat atsegin dan euria mingarri da besteeren-tzat. Aurrentzak atsegin diran jolasak ez dituzte ase-tzen zarragoen asmo eta ametsa; gazteak dantza eta soiñua gogozko badu, gazte ez danak naiago ditu patxada ederrean entzun litezkeen bertsolariak edo nekatu gabe ikusi litezkeen erri jokuak. Danok ba-degu gure alaitasun ametsa asetzeko zerbait.

Goxo eta ikusmirak aseko ditu aurtxoan gogoak. Poztuko dira gazteak inguruko errietako gazte jato-rrak bere inguruan ikustez. Beste jai egunetan erri-tik kanpora joan bear du lagun billa; festa egune-tan bertan arkituko ditu beretzat atsegin diran la-gunak.

Emen alkartuko dira aspaldi alkar ikusi ez duten

lagun zaarrak. Zenbat kontu zaar eta aaztutako ger-taerak ez dira berrituko... Gazteak dantzan eta aur-txoak jolasean diran bitartean gure gurasoek alkar izketa goxoan emango dituzte eguneko orduak. Le-enagoko gertaeraz gogoratu; gazte urtetako gora beerak berri; taberna giroan edo familiako goxo-tasunean. Danok pozik bakoitzak bere jolasak auke-ratuaz.

PAKE ETA ANAITASUNA
BENATAKO ALKARTEAN;
ALKAR MAITASUNA
ETXEAN ETA KALEAN.

Ez gera danok iritzi berdiñekoak ez erlijio gaietan, ez politika giroan ez eta ere alkarrekin ditugun beste artu-emanetan. Bakoitzak bere iritzari eusteko eskubidea dualako, danok leialtasun giro ederrean igaro bear ditugu gure festa egunak. Maitasun eta anaitasun lokarriak alkatu eta berdindu bear ditu gure artean sor litezkeen ezberdintasunak.

Egokiak izaten dira festa jaiak gure arteko adis-kidetasuna edo asarrea, nabarmentzeko. Gure artera datozenak ikus dezatela danok anaitasun eta alaita-sun giroan igaro nai ditugula gure erriko jai eta festa egunak.

ONGI ETORRIAK GURE ARTERA DATOZENAK! La-gun dezaigutela beren alaitasunaz festa zorionsuak igarotzen.

J. P.

EL PORTICO

DROGERI ETA PERFUME GAIK

Urrutizkiña: 81 02 39

— DURANGO —

URTUGINTZA ETA LANTEGIAK

'ONENA' S.A.

Era guztietako atalen egintza, egitamu eta molde eraz

Apartado 13

Urrut.: 811200-811204-811208

— DURANGO —

«UMETXU»

AUR (UMEENTZAKO) ETXE BEREZITUA

SALGAI BEREZIAK

Santa Maria, 15

DURANGO

Urrut.: 81 13 20

(Bizkaia)

KINDES
S. A.

—ELEKTRIKA TRESNAK
—ERAKUSTEGIETAN SALGAIEN AUKERA

Gen. Eguia, 23
(Montevideo izkiña)
Urrutizkiña: 81 18 46
DURANGO

Colon de Larreategui, 31
Urrutizkiña: 21 27 38
BILBAO

GANDARIAS ERREDIZAK

Zumalakarregi, 15 eta 25

Urrutizkiña: 81 03 21

— DURANGO —

Compañía Vasca de Maderas S. A.

ZUR - ELKARTE EUSKALDUNA

Etxegintzarako eta arostegetarako zurak — 001 listatuak — Oltzak
Piñute — Piñu gallegu — Gineako zurak — Zangoak — Erradapi —
Moldura — Eta kontratapeatuak.

Orozketa Karreteran

DURANGO

Urrut.: 81 08 91

MIÑA KENTZEKO ORRATZAK

Oiñetako behatzean edo lepezu-
rrean edo zangoaren gizenean orra-
tzak sartzen dizkizute eta ez duzu
ezer sentituko. Eta zuk ezpañietan
irriparra duzun bitartean sendagi-
lleak egin behar dizkizun ebakiak
egingo dizkizu eta kendu behar diz-
kizun koskorak kenduko.

tan. Iru edo lau aldiz jardun behar
zertxobait obetu dala jabetzeko.

ALFERRIKAKOAK DIRA
ORRATZAK BURUA ZEHARO
NAHASTUTAKOETAN

Ez da sorginkeria, sendagilletza
baizik. Txinako pelikula asko ikusi
zenitzake lan arrigarri ontaz: gai-
xoak jaten, edaten eta izketan sen-
dagilleak ebakia jostarratzez jos-
ten dien bitartean. Altxor berri bat
arkitu al dute sendagilleek? Fran-
tziako zenbait sendagille mintza-
tuko zaigu.

—oOo—

—Zer iruditzen zaizkizu orratzen
lozorroz egiten diran operazioak?
Zer kordea kentzeko orratzak?

—Ikusgarriak dira Txinako doku-
mentuak. Birrikak kentzen ere ikusi
ditugu. Frantziako ez gera orrenbes-
teraiño ausartzen oraingoz. Baiña
era au zoragarria litzake anestesia
arriskugarri zaien gaixoenentzat.

—Zein gaitzentzat erabili ditez-
ke orratzak?

—Ez ditugu erabiltzen min-arte-
batetik datozen gaitzetarako. Ez eta
oso barrukoetan ere. Adibidez min-
biziaz miña arindu besterik ez di-
teke egin. Ez diteke orratzik era-
bil zaiñetako erreumarentzat bi-
hotz-zauridunetan. Ez eta zenbait
meningitis. Beste gaitz askotarako
bai: adibidez, buruko-min, nerbio-
tako-gaitz, azalekoak, erreuma, as-
ma eta abar...

EGIAZ SENDATZEN DUTE

—Esan al dezakezue orratz oiek
egiaz sendatzen dutela?

—Gu ez gera Jainko mirariak
egiteko. Gu sendagille gaitzuz. Le-
hengo sendagai zaharrekin ere
amaika gelditu zaizkigu sendatze-
ke. Baiña bide onekin ere gaitz
asko sendatu ditugu.

Arrigarriak dira batzutan senda-
keta aukerak. Aurreneko saioan sen-
daturik gelditzen dira. Baiña gaitz
«on» eta berrietan gertatzen dira
maizena. Esate baterako beste iño-
la sendatzen ez zan tortikulis min-
garri bat sendatu dut aste ontan.
Zeharo sendaturik bidali nuan etxe-
ra orratz-usarre bat egin ondoren.
Berdin anka bihurritu zuan ostika-
lari bat ere. Andik astebetera jo-
katzen zebillen.

Gaitz eta min berrietan da erra-
zenik. Zaillagoa da gaitz zaharre-

—Aundia da mikrobioen indarra.
Zer egin dezakezte orratzek miña
gaiztotzen eta zornetzen danean?

—Berandutxo da orduan. Betiko
sendagaietara jo behar da. Baiña
orreraño iritxi gabe eutsi dezaio-
kete gaixoari. Jorje Ohsavva sen-
dagilleak dionez: «gaitza ez dator
mikrobiotatik Pasteur-ekero askok
Europar uste duten bezala. Gorpu-
tza nekatzen eta ahultzen danean
eta odola txartu, orduan dator mi-
krobio-jasa. Ahuleriak etortzen uz-
ten die. Ahuleriak ateak zabaltzen
dizkie mikrobio lotsagabeei. «Orre-
gatik orrenbeste ahalegintzen dira
sartaldeko sendagilleak mikrobioak
iltzen. Baina iltzea ez da ateak is-
tea».

INDARRAREN INDARREZ

—Sendatzen al dira burua nahas-
tutakoak?

—Alferri kjardutea da zeharo na-
hastutakoak. Eskizofrenia gaitzak
jotakoekin, esate baterako. Baiña
bide ona da lorik ezin egin dute-
nak edo nerbiotatik edo adorez jo-
ta daudenak sendatzeko. Baiña jo-
aldi aukerak sustrai zaharrekoak izan
behar dute eta ez berrikoak.

Adibidez aitaren eriotzak erasan-
dako alaba ez jateko, ez edateko
eta ez ezertarako gogorik gabe
gelditzen da. Gure orratz auker in-
dartzeko dute. Baiña egunero dau-
kan etxeko gorabeherak zeharo
erasten duten ama ez dago senda-
tzerik. Ume bihurriak, senar petra-
la, etxe txikia... Zerbait alaitu de-
zakegu. Baiña oztopo oiekin egu-
nero topo egingo du. Egutero era-
txiko dute. Ez dago sendatzerik.

—Ez al ditu zuengan duten uste
osoak sendatuko irudipen utsez?

—Ala dio gure etsai askok. Bai-
ña aritzeko! Abereak ere senda-
tzen ditugu. Auker ez dago irudi-
penez sendatzerik. Gaiñera gudan
sinesten ez dutenak ere berdin
sendatzen ditugu. Bestalde gurekin
erabat itsuturik zeudenak ere gal-
ditu zaizkigu sendatu gabe.

—Bai al dakizu orratz oiek nola
erabiltzen diran?

—Ez da erraz adierazten. Nik
auxe bakarrik dakit, sendatu egi-

Sartaldean, gehienetan, altzairuzko orratzak erabiltzen dituzte.

ten ditudala txinarrek aspalditik,
oso antziñatik erabiltzen duten me-
todo au erabillita. Nerretzat oso ga-
rrantzizkoa zelulen mintza da. Mi-
llaka zelula leherrarazten dira sas-
takada bakoitzean. Orratz auker zu-
biak egin, bideak ireki eta tira-
tuak lasaitzen dituzte. Orekan jar-
tzen dute gorputz osoa.

ZATI TXIKIAK

—Baiña nola erabiltzen dira?

—Gorputzak 700 edo 800 puntu
dauzka an eta emen sakabanatu-
rik Txinako sendagilleentzat. 300
edo 400 arrapatu ditezke orratz
aukin. Gaitz bakoitzak erakusten
du zenbat orratz erabili. Al diran
gutxienak erabiltzen dira, orratzen
indarra sakabana ez dedin. Orratz
bat bakarra sartuz sendatzera iri-
txi zan Houa To, txinar sonatua.

Bi eratara erabiltzen dira orratz
auk: axalean sartuz edo barru-
raiño amar edo amabost zentime-
tro sartuz. Garrantzi gutxi dute
axalekoak eta asko erabili ditez-
ke. Barruraino sartzen diranak dira
garrantzizkoak eta iru edo lau ba-
karrik erabiltzen dira.

—Zer diote bide au erabiltzen ez
duten beste sendagilleek zuen on-
taz?

—Ez dute sendakuntzaren mota
bezala aitortzen. Ez daukagu sen-
dagille txarteletan gure alderdi au
ipintzerik, esate baterako «Orratz-
kin». Gu ez gaituzte sendagintza
jakin baterako sendagille bezala
artzen, sendagintza orokorrekoat
baizik. Alaz guziz ere askok ain-
tzakotzat artzen gaituzte eta batek
baiño gehiagok bidaltzen dizkigu
bere gaixoak. Baiña sendagintzako
Fakultateak ez digu ezeren agiririk
ematen. Petrikillo batzuk bezala
gelditzen gera ortan. Gaiñera bi
ikastetxe besterik ez daude on-
tarako Frantzia osoan.

—Zer etorkizun dauka sendagille
«orratzkiñak»?

—Gero eta gaixo gehiago sen-
datzen dugu. Gero eta gehiago da-
kigu. Gero eta obeto ikusiak gau-
de. Baiña txinarrak, ortaz dakiten
gutzia, ikasi beharrean gaude. Ez
da erraza gure bide au zer-nolakoa
dan jakitea eta esatea. Asko saiatu
eta ikasi beharrean gaude. Aitort-
zen dugu gure ezjakintasuna. Sen-
da ditugun ahal ditugun gaixorik
gehiena.

LAPATX

